

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927.

Andra kammaren.

Nr 27.

Tisdagen den 3 maj.

Kl. 2 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 26 och den 27 nästlidna april.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 247, angående inköp för postverkets räkning av fastigheten nr 12 och 13 i kvarteret Blåmannen i Stockholm.

§ 3.

Vidare föredrogs, men bordlades åter, statsutskottets utlåtanden nr 86—90, andra lagutskottets utlåtande nr 27 och jordbruksutskottets utlåtande nr 47.

§ 4.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till sjuktransporter med flygplan; och blev utskottets hemställan därvid av kammaren bifallen.

§ 5.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 76, i anledning av väckta motioner, angående avgiften för leverans av vatten från Östersunds hospitals vattenverk till Hornsbergs municipalsamhälle m. m. *Ang. avgiften för leverans av vatten till Hornsbergs municipalsamhälle m. m.*

Uti två likalydande, till statsutskottet hänvisade motioner, nämligen nr 81 inom första kammaren av herr *Johan Peter Johansson* och nr 139 inom andra kammaren av herr *Hedlund* i Östersund, hade föreslagits, att riksdagen ville besluta, att staten skulle antingen leverera avtalad mängd vatten till Hornsberg från Östersunds hospital till ett pris av 10 öre per kubikmeter med retroaktiv verkan från den 1 januari 1925 eller ock ersätta samhället de merkostnader för intagningsledningens förlängning, som vållats genom hospitals anläggning vid Öhne.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motioner icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Andra kammarens protokoll 1927. Nr 27.

Ang. avgiften
för leverans av
vatten till
Hornsbergs
municipal-
samhälle m. m.
(Forts.)

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Asplund*, *Törnkvist* i Karlskrona och *Olofsson* i Digernäs, vilka ansett att utskottets hemställan, vari de instämde, bort grundas på annan av dem angiven motivering; samt

av herrar *Kvarnzelius* och *Kristensson* i Göteborg.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Olofsson* i Digernäs: Herr talman! Enär min bänkkamrat, som är en av motionärerna, icke är närvarande, skall jag be att såsom reservant få säga några ord i denna fråga.

Jag vill då i korta drag lägga upp, hur saken egentligen förhåller sig, i vad det gäller vattenfrågan för Hornsbergs municipalsamhälle. Innan Östersunds hospital anlades på Öhne, var Hornsbergs samhälle ett litet obetydligt samhälle, som icke kunde på den tiden tänka på egen vattenledning utan fick använda det brunnsvatten, man hade, och dels köra, dels bära upp vattnet direkt ur sjön för vissa ändamål. Brunnsvattnet är emellertid så kalkhaltigt, att man för vissa ändamål icke gärna kan använda det. Men på den tiden, innan hospitalet anlades, fanns tillgång till rent sjövattnet på mycket närmare håll än nu, efter hospitalets tillkomst. Ty nu har hospitalet sina kloakledningar vid samma strand, där Hornsbergs samhälle ligger, och det gör, att detta numera icke kan få sitt rena Storsjövattnet på annat och närmare håll. Samhället har därför år 1916 ingått en överenskommelse med hospitalsstyrelsen om att få sitt vatten från hospitalets vattenledning. Men det har medfört dryga kostnader för samhället att bygga ut rörledningar ända till hospitalet. Sedan har hospitalet byggt ett vattenreningsverk, som kostat 150,000 kronor. Detta har hospitalsstyrelsen och de, som ha med denna sak att skaffa, gjort utan att tillfråga municipalsamhället. Och sedan taga dessa utan vidare och debitera samhället en ökad vattenkostnad för denna rening på icke mindre än 14.5 öre per kubikmeter. Nu blir vattnet så dyrbart för samhället, att man helst önskar komma ifrån hospitalet och dess vatten för att möjligen anlägga ett eget vattenuppfodringsverk. Men om man skall göra detta, måste man gå ännu längre väster om hospitalets område för att komma ned till Storsjön och få något så när rent vatten. Då hava motionärerna ansett det vara icke mer än rimligt, att man här skulle kunna bevilja ett belopp såsom ersättning för de kostnader, som härigenom komma att drabba samhället. Men tredje avdelningen inom statsutskottet och sedan statsutskottet i dess helhet vilja icke gå med på detta utan anse det här vara mera en administrativ fråga, d. v. s. att frågan om kostnaderna för vattnet, som skulle föras från hospitalet, borde prövas av Kungl. Maj:t på administrativ väg. Men ersättningskostnaden för intagningsledningens förlängning anser utskottet icke, att Kungl. Maj:t bör taga någon befattning med.

Emellertid gör detta vattenreningsverk, som anlagts vid hospitalet, Hornsbergs municipalsamhälle stort förfång, emedan den använda reningsmetoden är av den beskaffenhet, att den fräter och förstör rörledningarna. Och då anser Hornsbergs samhälle, att när det här anbragts en sådan reningsinrättning, att den förstör samhällets rörnät, som är mycket längre än hospitalets, så kan det icke gärna fortsätta på detta sätt, utan man vill försöka komma ifrån det hela så gott man kan. Ty skall det fortsätta på detta sätt, har man att räkna med dryga kostnader för nya rör i fortsättningen, just med anledning av denna reningsinrättning, som nu är anlagd.

För att styrka, att det verkligen förhåller sig så, skall jag be att få läsa upp ett litet utdrag ur kaptenen vid väg- och vattenbyggnadskåren Nils Westerbergs arbete »Om vattenledningar», där ozoniseringsmetoden behandlas. Det

är nämligen en s. k. ozoniseringsmetod, som begagnas vid denna reningsprocedur. Där om säger nu denne fackman: »De största svårigheterna hava varit dels ozonens framställning för rimlig kostnad, dels utfinnandet av sådana materialier för rördningar, ventiler, cirkulationspumpar o. s. v., som kunna motstå ozonens angrepp. Denna angriper nämligen allt oxiderbart, sålunda även de metaller, järn och mässing, som i vanliga fall utgöra materialet till nyssnämnda delar av en vattenledningsanläggning.»

Ang. avgiften för leverans av vatten till Hornsbergs municipalsamhälle m. m.
(Forts.)

Det är ju sålunda styrkt genom denne fackmans uttalande, att denna reningsinrättning, som nu är anbragt vid hospitalet, gör skada på rören och överallt, där vattnet kommer i beröring med metalliska delar. Och då tycker man, att det icke vore mer än rimligt, att samhället finge en ersättning för att kunna komma ifrån det här tillståndet och kunna anlägga sin egen vattenledning och för framtiden trygga sina vattenrör.

Jag skulle också kunna andraga, huru svårt det ligger till för detta samhälle genom dess stora beskattning på olika områden. Municipalsamhället har för närvarande en municipalskatt per 100 kronors inkomst av fastighet med 18 kronor. Kommunalskatten är 10:50 kronor per 100 kronors inkomst. Landstingsskatten är kronor 2:40 per 100 kronors inkomst och vägskatten 28 öre per vägfyrk. Dessutom få invånarna in natura underhålla sina gator, så att samhället är särskilt betungat med skatter. Därför anser man det så gott som omöjligt att fortsätta som man har det med vattenfrågan, utan att en ändring härvidlag bör komma till stånd.

Nu skall jag be att få göra ett litet tillägg till den reservation, som åtföljer betänkandet, nämligen i dess sista stycke, som skulle lyda så här: »Då utskottet emellertid funnit, att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att upptaga denna fråga till närmare prövning och, därest viss ersättning finnes böra utgå, inkomma med förslag därom till riksdagen, hemställer utskottet», — varefter klämman skulle vara densamma som utskottets. Mot den formuleringen av reservationen tycker jag, att utskottet egentligen icke bör hava någonting att invända. Ty den egentliga invändningen från utskottet var ju, att Kungl. Maj:t icke skulle kunna bestämma någon viss summa som ersättning, utan att det vore förbehållet riksdagen. Med denna ordalydelse i reservationen skulle det också bli riksdagen, som fick bestämma ersättningens belopp.

Jag ber, som sagt, med detta lilla tillägg få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herr *Hedlund* i Östersund.

Herr *Jansson* i Falun: Herr förste vice talman! Jag ber att få hänvisa till den motivering, som utskottet givit i ifrågavarande utlåtande, och ävenså till det yttrande, som medicinalstyrelsen avlämnat till utskottet. Om man läser sistnämnda utlåtande, skall man finna, att de anordningar, som vidtagits, och de överenskommelser, som träffats mellan Hornsbergs samhälle och hospitalsdirektionen, tillkommit på fullt lojalt sätt. Det finns ett kontrakt uppgjort, och i det kontraktet stipuleras, hur man skulle förfara, ifall det för framtiden behövde anläggas reningsanordningar vid hospitalet. Jag menar sålunda, att det icke kan anses alldeles riktigt, när herr *Olofsson* i Digenäs säger, att Hornsbergs samhälle blivit misshandlat på grund av vidtagna åtgärder från statens sida.

I övrigt tror jag, att kammarens ledamöter skola finna, att det är sällan statsutskottet behandlat en motion så välvilligt, som det behandlat denna. Just därför att vi ansett, att det kan finnas goda skäl för att en jämkning av det vattenpris, som samhället får betala, må vidtagas. Men vi hava icke ansett oss kompetenta att bedöma denna sak, utan ansett, att detta bör ske på samma sätt, som det i vanliga fall sker, när en sådan jämkning göres i ett pris, som

Ang. avgiften för leverans av vatten till Hornsbergs municipalsamhälle m. m. Kungl. Maj:t fastställt. Varför vi icke velat vara med om den passus i motiveringen, som av herr Olofsson föreslagits, beror därpå, att om Kungl. Maj:t finner, att en överenskommelse ifråga om priset icke kan träffas, faller det alldeles av sig självt, att någon annan framkomlig väg kommer att sökas av Kungl. Maj:t, utan att vi peka på den saken.

(Forts.)

Ävenså vill jag säga, att vi hysa den uppfattningen, att det skulle vara synnerligen olämpligt av staten att lägga ut engångskostnader för en rörledning, därför att man icke kan enas om ett vattenpris, när denna rörledning skulle komma att gå förbi detta vattenintag och det vattenuppfodringsverk, som staten redan har. Det bör icke vara förenligt med god ekonomi att handla på slikt sätt. Utan man bör försöka få en uppgörelse till stånd, som gör, att samhället kan få vatten från hospitalet. Jag är övertygad om att bägge parterna vinna mest på att så sker.

Jag ber, herr förste vice talman, med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag och är övertygad om att man därmed vinner samma resultat, som herr Olofsson söker vinna med sin motivering.

Herr Olofsson i Digernäs: Jag är något mera tillfredsställd med den tolkning, som den siste talaren gjorde av utskottets yttrande. Får man tolka det så, att en utredning rörande ersättningsfrågan även skall komma i fråga med den motivering, som utskottet har anfört, då får jag väl nöja mig med det och icke så strängt hålla på reservationen. Men det kan vara skäl att höra, hur många jag får med mig på reservationen ändå.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Olofsson i Digernäs under överläggningen framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Ang. avlöningen för kvinnlig innehavare av befattningen såsom förste uppsyningsman å manlig avdelning vid hospital m. m. Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 77, i anledning av väckt motion angående avlöningen för kvinnlig innehavare av befattningen såsom förste uppsyningsman å manlig avdelning vid hospital m. m. begärdes ordet av

Herr Anderson i Råstock, som yttrade: Herr talman! Som kammarens ledamöter behagade finna, ha vid detta utlåtande några reserver antecknat en avvikande mening. Jag har begärt ordet endast för att säga, att jag anser, att det vore riktigast att tillämpa likalönsprincipen åtminstone i de fall, varom här är tal. Det har ådagalagts, att ifrågavarande översköterska visat så utomordentliga ledaregenskaper, att läkaren haft henne med sig från ett hospital till ett annat och anser sig kunna förorda, att hon fortfarande skall ha befälet över en stor vårdavdelning. Ja, har givetvis icke något yrkande att göra i det läge saken nu befinner sig, men jag anser, att det ligger en viss rättvisa i det krav, som framförts i fröken Hesselgrens motion.

Herr **Kristensson** i Göteborg instämde häruti.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för kapitalökning å statens under kommunikationsdepartementet hörande utlåningsfonder.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 8.

Härefter föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om låneunderstöd åt Ostkustbanans aktiebolag;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ordnande av bångårdsförhållandena i Göteborg;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens övertagande av den Limedsforsen—Särna järnvägsaktiebolag tillhöriga järnvägen mellan Limedsforsen och Särna; och

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för statens vattenfallsverks räkning av en fastighet i Trollhättan.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9.

Ä föredragningslistan var vidare uppfört statsutskottets utlåtande, nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av generalpoststyrelsen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

*Any. om-
organisation
av generalpost-
styrelsen m. m.*

Uti en till riksdagen den 11 mars 1927 avlåten, till statsutskottet hänvisad proposition, nr 208, hade Kungl. Maj:t framlagt förslag till omorganisation av generalpoststyrelsen m. m.

I samband med förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen inom första kammaren nr 322 av herr *Björnsson*, nr 327 av herr *Reuterskiöld*, nr 328 av herr *Julin*, nr 324 av herr *Lithander* och nr 83 av fröken *Hesselgren* och herr *Julin* samt inom andra kammaren nr 439 av herr *Anderson* i Linköping och nr 90 av fröken *Wellin*.

Fröken *Hesselgren* och herr *Julin* hade i den av dem väckta motionen, vilken var likalydande med den inom andra kammaren av fröken *Wellin* väckta motionen, yrkat att riksdagen måtte besluta, att nuvarande postexpeditörer och förste postexpeditörer skulle i löne- och pensionshänseende uppflyttas i 15:e respektive 16:e lönegraderna samt att nuvarande extra ordinarie postexpeditörer måtte i lönehänseende likställas med extra ordinarie postassistenter.

I den av herr *Lithander* väckta motionen, vilken överensstämde med den av herr *Anderson* i Linköping inom andra kammaren väckta motionen, hade föreslagits att riksdagen måtte besluta, att direktionen i det föreslagna övre norra postdistriktet skulle förläggas till Luleå.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å de i ämnet väckta motionerna, bifalla det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget.

Ang. om-
organisation
av generalpost-
styrelsen m. m.
(Forts.)

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Bergqvist, Hallin, Johan Bernhard Johansson* och *Olsson* i Blädinge förklarar sig anse, att utskottet, på de uti herrar *Lithanders* och *Andersons* i Linköping ovanberörda motioner anförda skäl, bort förorda, att direktionen i det föreslagna övre norra postdistriktet förlades till Luleå, varemot reservanternas i övrigt instämt i utskottets hemställan.

Efter föredragning av utskottets hemställan, anförde:

Fröken Wellin: Herr talman! Jag förstår ju, att då utskottet varit enigt uti att hemställa om avslag å min ifrågavarande motion, står nu icke mycket att vinna, men jag anser mig skyldig att med några ord i korthet motivera det yrkande om bifall till motionen, jag nu kommer att framställa.

Det rör sig ju endast här om vissa övergångsbestämmelser, varför man icke kan tala om att konsekvenserna i förevarande fall skulle för framtiden bli oöverskådliga. Frågan gäller, att vid en omreglering eller omläggning av utbildningen av postexpeditörer och andra postfunktionärer inom postverket skälig rättvisa må beredas de personer, som så att säga stretat igenom den högre och mera krävande kurs, som nu står på avskrivning för aspiranterna till postexpeditörsbefattningar. Denna omläggning sammanhänger också med en strävan efter differentiering av arbetet mellan manliga och kvinnliga befattningshavare. Nu säger generalpoststyrelsen, att det väl i vissa fall kan finnas sakligt fog för att göra sådan uppdelning av arbetet, men att detsamma dock i stort sett är likvärdigt. Icke förty bli genom de bestämmelser, som nu gälla, befattningshavarna mycket olika ställda i lönehänseende. 1926 års riksdag skapade delvis rättvisa genom att medgiva, att kvinnliga postexpeditörer och förste postexpeditörer finge uppbära en lön efter en lönegrad högre än den, vari de voro placerade, men det gäller alltså, att denna personal får beräkna pension endast efter den lägre lönegraden. Jag tycker därför, att rättvisa icke har kommit de befattningshavare till del, vilka, såsom jag förut nämnt, gått igenom den högre utbildningskurs, som hittills erfordrats för ifrågavarande platser.

Posttjänstemännens förening har i ett yttrande om detta spörsmål anført följande: »Vid en saklig och objektiv, av bihänsyn opåverkad granskning torde det icke vara möjligt komma till annat resultat än att den kvinnliga löne regleringen beträffande postverket lett in i en återvändsgränd, ur vilken man både för verkets och personalens skull måste komma ut. Enda möjligheten därtill erbjödes genom skäliga övergångsbestämmelser för den *nuvarande* kvinnliga personalen av postexpeditörs och förste postexpeditörs grad, som kunna tillfredsställa billiga anspråk på den lika behörighet med mannen, som kvinnan formellt tilldelats inom statstjänsten.» Vidare heter det i samma skrivelse: »Att märka är vidare, att de av dylika övergångsbestämmelser vållade kostnaderna avtaga med varje år i mån som nuvarande kvinnliga tjänstemän avgå från innehavda befattningar genom dödsfall, pensionering och befordran; det sistnämnda alternativet får man antaga tillämpat i något större utsträckning än hittills.»

Jag kan som sagt icke finna annat än att det ligger en icke så liten fond av rättvisa bakom det förslag, som framställt i motionen av herr *Julin* och fröken *Hesselgren* i första kammaren och av mig i denna kammare, och det yrkande vi där kommit till har i stort sett tidigare även framställt från generalpoststyrelsens sida.

Med dessa korta ord skall jag, herr förste vice talman, be att få yrka bifall till min motion.

Herr Olsson i Blädinge: Herr talman! Såsom synes av utskottets utlåtande, har jag instämt i den av herr *Bergqvist* m. fl. avgivna reservationen

angående postdirektionens förläggande till Luleå. Anledningen till detta mitt ställningstagande är i huvudsak den, att i Luleå äger staten i därvarande posthus erforderliga lokaler för postdirektionens behov, vilket icke är förhållandet i Boden, där staten måste hyra lokaler för ändamålet. Huvudskälet till att Boden föreslagits i detta avseende har varit dess mera centrala läge. Emellertid kan det jämförelsevis obetydliga avståndet mellan Boden och Luleå icke betyda så mycket, helst som det även kan förekomma andra färdsätt än järnväg. Dessutom torde Luleå även eljest kunna erbjuda väsentliga fördelar framför Boden för den tjänstemannakår, som här är i fråga och som man i regel brukar sätta stort värde på. Jag hemställer därför, herr förste vice talman, om bifall till reservationen.

Ang. om-
organisation
av generalpost-
styrelsen m. m.
(Forts.)

Häruti instämde herr *Anderson* i Linköping.

Herr *Nilsson* i Antnäs: Herr talman! Den fråga, som vi nu ha framför oss — frågan rörande postdirektionens förläggning — är ingen stor fråga, och dess lösning torde ur de samhällens synpunkt, som nu tvista om densamma, icke ha någon större betydelse. För egen del kvittar det mig också alldeles lika, om postdirektionen förlägges till Boden eller till Luleå. Riksdagen behöver alltså icke taga någon hänsyn till sådana synpunkter utan kan förlägga direktionen till den ort, där det av andra skäl kan befinnas lämpligast. Om man nu skulle spörja de personer, som skola bemanna ifrågavarande institution, var de helst vilja bosätta sig, lider det icke något tvivel, att de komma att föredraga Luleå som boningsort. Även detta är ju visserligen en synpunkt, som riksdagen icke är skyldig taga någon hänsyn till, men man brukar dock fästa en viss vikt vid dylika omständigheter.

Emellertid finns det även en annan sak, som bör beaktas i detta sammanhang, nämligen att staten äger ett hus i Luleå, som är så stort, att man i nödfall skulle där kunna inrymma hela generalpoststyrelsen, och denna sida av saken tycks man alldeles förbise. Nog vore det väl ändå lämpligt att utnyttja en sådan lokal, särskilt som också andra omständigheter tala för Luleå som förläggningsort. Vad kommer för övrigt att ske, om vi förlägga postdirektionen till Boden? Jo, såsom ett brev på posten följer — och detta sannolikt ganska snart — att vi måste bygga ett posthus i Boden för kanske flera hundra tusen kronor. Detta kommer att bli kontentan av det beslut, som riksdagen eventuellt kommer att fatta. Jag har velat påpeka detta förhållande och ber alltså att få instämma i det yrkande, som framställts av herr *Olsson* i Blådinge.

Herr *Anderson* i Råstock: Herr talman! Beträffande den siste ärade talarrens yttrande skall jag be att få säga, att det icke var möjligt att i hela utskottet driva upp en sådan entusiasm för den ena eller andra förläggningsorten, som talaren ådagalade i sitt anförande. Här är det ju dock icke fråga om någon större personal, utan det gäller blott ett litet fåtal befattningshavare, vilka enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle placeras i Boden. Jag tror också, att herr *Nilsson* i Antnäs kunde besparat sig den skrämseltaktiken, att göra gällande, att det skulle kunna bli fråga om att bygga ett posthus i Boden för många hundra tusen kronor; utsikten härtill kan icke ha den minsta betydelse för frågans avgörande. Man har nämligen från vederbörandes sida icke hittills gjort sig påmint med några yrkanden om förbättrade lokaler för postens behov i Boden, och att endast bygga för postdirektionens behov, lär nog Kungl. Maj:t och riksdagen akta sig för.

Vad beträffar fröken *Wellins* anförande skall jag be att få säga, att jag icke vet, huruvida fröken *Wellin* i ett eller annat hänseende har rätt eller icke. Men jag anser desslikes, att om man skall företaga någon rättelse i det beslut,

Ang. om-
organisation
av generalpost-
styrelsen m. m.
(Forts.)

som riksdagen så sent som år 1926 fattade, är det vår skyldighet att hänvisa vederbörande att gå den vanliga vägen, d. v. s. att via Kungl. Maj:t få frågorna prövade på det sätt, som är nödvändigt för att riksdagen sedan skall kunna veta vad den beslutar. Jag tror därför, att kammaren gör klokt i att följa statsutskottets förslag, till vilket jag, herr förste vice talman, yrkar bifall.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav först propositioner beträffande motionerna I: 83 och II: 90, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan, såvitt densamma avsåge berörda motioner, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till ifrågavarande motioner; och blev utskottets hemställan i berörda del av kammaren bifallen.

Vidare framställde herr förste vice talmannen beträffande utskottets hemställan i övrigt propositioner dels på bifall därå, dels ock på bifall till vad som härutinnan föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med den förra propositionen.

§ 10.

Härpå föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av ett posthus i Umeå; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 11.

Ang. de icke
rättsbildade
domsago-
biträdenas
avlönings-
förhållanden
m. m.

Till behandling upptogs statsutskottets utlåtande, nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående de icke rättsbildade domsagobiträdenas avlöningsförhållanden och anställningsvillkor jämte en i ämnet väckt motion.

I en till riksdagen avlåten, den 14 januari 1927 dagtecknad proposition, nr 52, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för samma dag, begärt riksdagens yttrande över det förslag till bestämmelser angående de icke rättsbildade domsagobiträdenas avlöningsförhållanden och anställningsvillkor, som av föredragande departementschefen förordats.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande proposition hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *Lindhagen* väckt motion, nr 186, vari hemstälts, att riksdagen ville med avslag å propositionen besluta eller hos Kungl. Maj:t begära förslag till en annan ordning, byggd på i motionen ifrågasatta grunder.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte förklara, att ett ingripande från statens sida i de i propositionen angivna hänseendena i frågans nuvarande läge icke borde äga rum; samt

b) att herr *Lindhagens* ovanberörda motion måtte anses besvarad genom vad utskottet i sitt utlåtande anført.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Johan Nilsson* i Malmö, *Wallen, Asplund, P. Albert Bergström, Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud, Törnkvist* i Karlskrona, *Kristensson* i Göteborg och *Eriksson* i Stockholm, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anled-

ning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herr Lindhagens ovanberörda motion måtte förklara, att riksdagen icke haft något att erinra emot det förslag till bestämmelser angående de icke rättsbildade domsagobiträdenas avlöningsförhållanden och anställningsvillkor, som av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden den 14 januari 1927 förordats.

Ang. de icke rättsbildade domsagobiträdenas avlöningsförhållanden m. m.
(Forts.)

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet **Thyrén**: Herr talman! Genom en tillfällighet har icke mitt namn kommit att stå under ifrågavarande proposition, men jag skall i alla fall be att med några ord få uttala, varför jag för min del finner det önskvärt, att kammaren trots utskottets avstyrkande biträder Kungl. Maj:ts förslag.

Jag behjärtar lika mycket som någon annan utskottets huvudsakliga avslagsskäl, nämligen att staten icke bör blanda sig i förhållandet mellan enskilda arbetsgivare och arbetare, åtminstone icke onödigtvis. Men i detta särskilda fall är det ingalunda fråga om ett vanligt förhållande mellan enskilda arbetsgivare och arbetare. Den expeditionslösen, som utgår och sedan långa tider tillbaka utgått till bland andra domhavandena, har tydligen från första stund varit avsedd att täcka även deras utgifter till de absolut nödvändiga skrivbiträdena. Så kom kristiden och de höjda omkostnaderna, och det blev då helt naturligt, att bland många andra höjningar domhavandena tillgodofördes jämväl en högre lösen. Häruti låg sålunda *möjligheten* innesluten, att biträdena erhöle proportionell förhöjning på grund av dyrtiden. Detta uttalades visserligen icke — utskottet har rätt i sin anmärkning därutinnan — men icke långt därefter intog riksdagen själv den ståndpunkten, att man skilde mellan två intressen i denna fråga, nämligen dels häradshövdingens intresse att erhålla en förbättrad lön för *sin person* på grund av den dyra tiden och dels det därmed förknippade intresset, att biträdena borde komma att tillgodonjuta sin andel i löneförhöjningen. Det blev då närmast beroende på häradshövdingarnas goda vilja, huru därmed skulle komma att förhålla sig.

Hur gick det nu i realiteten? Fingo de icke rättsbildade biträdena genomgående en sådan förbättring, som motsvarade dyrtiden? Härpå kan man svara på följande sätt. I många fall fingo biträdena icke allenast så mycket som här föreslås som ett minimum utan betydligt därutöver, men i andra fall — närmare bestämt i mer än hälften av domsagorna, eller något mindre än hälften, om man räknar efter biträdenas antal — erhöle de faktiskt under detta minimum. Så torde, såvitt jag vet och förhandenvarande utredningar utvisa, läget till en stor del ännu vara. Därav följer, att av de två nyssnämnda intressena, nämligen dels häradshövdinglönernas förbättrande och dels biträdenas säkerställande, har visserligen det första vunnit beaktande, men det andra har endast delvis tillgodosetts. Frågan är nu, vilken den rätta vägen är att säkerställa dessa biträden, såsom saken nu ligger till.

Det närmast till hands liggande svaret är uppenbarligen, att man med ifrågavarande, icke juridiskt bildade biträden skulle kunna förlara på samma sätt, som man redan gjort med förste notarierna vid domsagorna: att man helt enkelt förvandlade dem till statsanställda liksom skrivbiträdena i departementen och annorstädes. Detta skulle man också alldeles otvivelaktigt ha gjort — och det är icke fråga om att regeringen ej i första hand skulle gått på den linjen — om man icke mött ett alldeles särskilt hinder, som är specifikt just för detta fall, och det är, att vi stå inför möjligheten att tämligen snart få en processreform genomförd. Kanske kommer ingen sådan till stånd, men det finns dock så betydande möjligheter för att en genomgripande förändring i process-

Ang. de icke
rättsbildade
domsago-
biträdenas
avlönings-
förhållanden
m. m.
(Forts.)

väsentet vidtages, att man måste räkna med densamma. Vad betyder då frågan om en ny processreform i detta avseende? Jo, den betyder, att man icke vet, huru många skrivbiträden som i framtiden kunna behövas, ej heller huru många kanslier, som komma att försvinna eller flyttas till annan ort, och det vore uppenbarligen opraktiskt, så vitt jag förstår, att i detta osäkra läge slå fast antalet skrivbiträden och att sätta upp desamma på stat som fast anställda befattningar.

Man måste sålunda försöka en annan utväg, och då ligger det mycket nära till hands, när domarna fått en betydande löneförhöjning och sedan år 1918, i motsats till vad som gäller om andra befattningshavare, icke fått vidkännas någon sänkning uti ifrågavarande dyrtidsökning, utan uppbära samma belopp nu år 1927 som tidigare, att man på något lämpligt sätt förknippar deras lönefråga med lösningen av det spörsmål, som jag nyss talade om, nämligen säkerställande av biträdenas ställning. Huru skall man då bära sig åt? Om man tänkte sig, att riksdagen icke ginge med på de nämnda minimiföreskrifterna och man helt enkelt toge bort löneförhöjningen, kunde därpå med skäl svaras, att det dock finnes många häradshövdingar — eller nära hälften — som godvilligt givit sina biträden icke blott minimum utan mera därtill, och det vore sålunda, efter mitt sätt att se, en obillighet mot dessa »rättfärdiga» att låta dem lida för de mindre rättfärdiga. Å andra sidan vågar jag påstå, att regeringen torde ha fullt fog för sin ståndpunkt, om den icke vill inlåta sig på att *definitivt* bestämma den högre lösen, varom häradshövdingarna hemställt, på annat villkor än att minimilöner beviljas och att de andra ifrågavarande stipulationerna fullgöras. Skulle icke riksdagen gå med på Kungl. Maj:ts synpunkter, torde alltså, så vitt jag förstår, regeringen vara i sin fullgoda rätt, om den tillsvidare låter förhöjningen förbli provisorisk.

Jag behöver nog icke framhålla för kammarens ärade ledamöter, att det just ur häradshövdingarnas egen synpunkt torde vara ett så stort intresse att få denna sak definitivt reglerad, att det är helt naturligt att de, såsom skett efter riksdagens föregående behandling av ärendet, förklarar sig villiga att gå med på Kungl. Maj:ts förslag. Det förefaller mig, som om alla intressen skulle med Kungl. Maj:ts proposition vara på det mest praktiska sätt lösta utan möjlighet till någon allvarlig invändning från något håll, ty talet om konsekvenserna i detta sammanhang kan icke mycket betyda, eftersom hela frågan får sin färg just av processreformen. Alla sådana fall, som icke beröras av denna reform, kunna icke lämpligen anföras som belägg på att det här kan bli fråga om några konsekvenser. Under annan förutsättning skulle man, som sagt, hjälpa sig fram genom att förvandla biträdena till statsanställda, såsom redan skett med notarierna vid domsagorna. Jag kan sålunda för min del icke se annat än att det innebär en praktisk och enkel lösning, vilken icke sätter några viktiga principer i fara, om riksdagen med beaktande av sitt eget initiativ — ty det var ju riksdagen, som på sin tid hemställde, att frågan om biträdenas ställning skulle utredas — ville gå med på Kungl. Maj:ts förslag om minimilöner m. m. under den förutsättningen, att förhöjningen av häradshövdingarnas lösen göres definitiv så vitt sådant kan ske, nämligen genom införande av bestämmelser härom i expeditionslösenförordningen.

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! Då herr justitieministern lämnat en ingående utredning av föreliggande fråga och denna ju icke heller är ny, alldenstund ju en proposition i densamma förelades riksdagen förra året, med ett innehåll fullständigt överensstämmande med regeringsförslaget i år, torde, med hänsyn till debatten i fjol och vad som i dag förekommit här i kammaren, vara överflödigt att ingå på någon vidare bevisföring i detta ämne. Jag vill dock påpeka, att spörsmålet från statsutskottets sida kommit att föreligga i ett

annat läge än förra året. Då var det en majoritet inom utskottet, som tillstyrkte Kungl. Maj:ts förslag, men vid behandlingen av samma fråga i år har det etablerats en formlig borgerlig samverkan med påföljd, att majoritet inom utskottet uppnått för yrkande om avslag å den kungl. propositionen, ett yrkande som i fjol kom fram endast i form av en reservation.

Reservationen i år innebär sålunda ett tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag, sådant det förelagts såväl förra årets som årets riksdag. Det har emellertid, som herr justitieministern påpekat, sedan i fjol tillkommit ett nytt moment. Då restes nämligen från häradshövdingehåll en stark opposition mot ett statsingripande beträffande reglering av domsagobiträdernas löner, semesterförhållanden, sjukledighet och pension. Nu har emellertid ifrån häradshövdingarnas förening framställts begäran till Kungl. Maj:t, att den provisoriska expeditionslösensförhöjningen borde göras definitiv, och då denna fråga sammanknippats med spørsmålet om en provisorisk lönereglering för domsagobiträderna, har föreningen förklarat, att den för sin del ingenting har att invända däremot utan tillstyrker, att riksdagen måtte fatta ett beslut i sådan riktning. En liknande ståndpunkt har också intagits av stadsdomarna.

Det är också en annan nyhet, som här tillkommit sedan förra året. Den reservation, som då förelåg, skiljer sig i någon mån från utskottsmajoritetens hemställan nu. Reservanterna av i fjol förnekade i princip, att staten borde ingripa i reglerande riktning; man ville betrakta häradshövdingarna såsom vanliga privata arbetsgivare. Men då man skulle utforma sitt förslag, var man icke fullt konsekvent utan gick med på ett statsingripande, som omfattade kostnadsfri sjukledighet för biträdena samt reglerande av deras pensioner. Man påvisade också för reservanterna den inkonsekvens, som detta innebar. Nu har utskottsmajoriteten bättrat upp den saken, så att här yrkats blankt avslag på det hela. Det lilla medgivande, som man i fjol, visserligen i strid mot principen, vågade sig på, har man i år tagit tillbaka.

Jag har icke något att tillägga till vad redan av herr statsrådet anförts, och då jag är övertygad om att kammarens ledamöter minnas behandlingen av frågan förra året, skall jag inskränka mig till att yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag skall först gratulera reservanterna till den kraftiga hjälp de erhållit från herr statsrådets sida. Det är icke alltid reservanter få ett sådant understöd. Ätminstone har jag som reservant sällan åtnjutit den stora förmån, som de i dag haft.

Det är egendomligt att finna, hur man behandlar föreliggande sak. Man kan icke få ett riktigt grepp på ifrågavarande biträdens ställning. Å ena sidan säges det, att de visserligen icke äro riktiga statstjänstemän, men att de dock *närpå* äro det. Å andra sidan heter det, att de få anses alldeles som privatanställda. Och när herr statsrådet antydde, att det icke var något annat än processkommissionens förslag, som stod hindrande i vägen för att göra biträdena till statstjänare, var väl ändå herr statsrådet litet för snabb i vändningarna. Det är ändå en hel del av oss riksdagsmän, som icke önska utvidga statstjänarnas antal mer än som är alldeles nödvändigt, och att detta här skulle vara fallet har icke påvisats. Jag tror också, att vad som gör att statsutskottets majoritet här samlat sig för avslag å den kungl. propositionen, är den omständigheten att man är rädd för fortsättningen. Skrivbiträden finnas ju anställda på många platser och på många områden inom statslivet. Det är tydligt, att en annan kår av skrivbiträden ögonblickligen skulle, om propositionen bifölles, komma fram med liknande önskemål. Detta gäller bl. a. dem som äro anställda hos häradsskrivarna, och dessa biträden äro helt säkert flera till antalet. Sedan har det också givits en vink om, att landsfiskalerna behöva

Ang. de icke
rättsbildade
domsago-
biträdenas
avlönings-
förhållanden
m. m.
(Forts.)

Ang. de icke
rättsbildade
domsago-
biträdenas
avlönings-
förhållanden
m. m.

(Forts.)

biträden, då kontorspersonal erfordras, när landsfiskalerna skola sköta polis-
göromålen. Jag tror sålunda, att det är skäl att innan man lägger sig för hårt
i selen på denna punkt överväga en smula, vilka konsekvenser ett bifall till
propositionen skulle föra med sig på andra områden i statens tjänst, där ve-
derbörande behöva anskaffa och betala sina biträden.

Herr statsrådet nämnde, att frågans lösning icke skulle ha berett så stora
svårigheter, om man icke fått göra någon skillnad mellan vad han kallade
»rättfärdiga» och »orättfärdiga» häradshövdingar eller något i den stilen. Jag
tycker, att det är litet ominöst, att man anser häradshövdingekåren vara sådan,
att staten skall behöva gripa in och sätta den under förmyndarskap eller stats-
reglering. Jag trodde verkligen, att häradshövdingarna voro en sådan kår, att
man kunde tro dem om litet bättre. De ha ju i många fall att vid skipande av
lag avgöra vad som är skäligt eller icke med hänsyn till ekonomiska uppgö-
relser o. s. v. Det är ju icke överallt, som lagen precis utsäger vad som skall
gälla, utan den lämnar betydliga latituder åt vederbörandes omdöme. Jag
hade hittills trott, att häradshövdingarna kunde sköta den saken på ett utmärkt
sätt, och vi ha åtminstone ute på landsbygden, bland bönderna, en högre tanke
om deras förmåga än herr statsrådet tycks ha. Det är beklagligt, att vi skola
bli så starkt rubbade i den tron, ty det är solklart, att om häradshövdingarna
icke kunna göra rättvisa mot de biträden, som de själva omedelbart skola av-
löna, kunna de icke heller skipa verklig rätt mellan andra parter. Vi ha icke
trott, att det är så dåligt ställt i det fallet, och vi äro övertygade om, att det
är obehövt att göra ett dylikt statsingripande eller statsreglering, särskilt
som vi genom ett avslag å propositionen skulle slippa konsekvenserna på andra
områden. Jag tycker också, att då man förra året förebrådde oss, att vi icke
voro konsekventa, och vi nu rättat oss därvidlag, så borde man icke klandra
oss i den delen. Jag tror, att vi äro på den säkra sidan, om vi låta denna fråga
avgöras av häradshövdingarna själva, helst som vi tycka, att Kungl. Maj:ts
s. k. minimiförslag just icke är mycket att hurra för i sak. Jag fann icke
några skäl föreligga att följa kungl. propositionen i fjol, och jag ämnar lika
litet göra det i år, varför jag, herr talman, yrkar bifall till utskottets hem-
ställan.

Herr af Ekenstam: Herr talman! Såsom representant här i kammaren
för lantdomarkåren må det tillåtas mig att lämna några upplysningar. Det
har såsom starkt moment för bifall till den föreliggande kungl. propositionen
åberopats, att häradshövdingarna vid sin förenings sammanträde haft denna
fråga till behandling och då tillstyrkt, att vi skulle ingå på de villkor, som
Kungl. Maj:t har ställt upp.

Vad var det, som egentligen förelåg för oss att svara på? Det var alldeles
icke någonting, som hade att göra med framtida konsekvenser i statsförvalt-
ningen, utan helt enkelt huru vi såsom lantdomare kunde betrakta saken. Det
fanns emellertid något, som möjligen gjorde, att även de, som voro allra mest
väl villigt stämda för att tillgodose sina biträden, kände det motbjudande att
överhuvud taget gå in på den framställda frågan; och det var, att Kungl. Maj:t
hade med en viss barskhet sagt ut, att ville vi inte gå med på detta, så skulle
den högre lösen dragas in. Vi äro visserligen icke övertygade, att så hade
skett; men frågeställningen var dock sådan, att jag erkänner, att många, som
annars utan vidare skulle varit med om att svara ja på frågan, kände sig så
obehagligt berörda, att det var endast med stor svårighet de ville ge ett jakande
svar. Och det är alldeles klart, att det skulle vara så, ty såsom herr statsrådet
och chefen för justitiedepartementet nyss anförde, så var det icke bara för
skrivbiträdenas skull, som denna lösenförhöjning skett, utan för visso för att

innehavarna av lantdomareämbeten i någon mån skulle kompenseras för pensionvärdets oerhörd stora fall sedan löneregleringen i början av 1870-talet.

Emellertid måste jag efter denna utvikning omtala, att praktiskt taget ett enhälligt häradshövdingemöte fann sig föranlåtet att godkänna vad som föreslagits. Vad som särskilt inverkade var naturligtvis den månhet om de icke rättsbildade biträdenas existens och framtid, som utan allt tvivel fanns på de allra flesta händer. Jag tror, att det kanske är litet orättvist att dela upp kåren på det sätt, som herr statsrådet gjort, ity att i många fall, där kanske den bestämda lönen synes understiga vad som på andra håll utgått, dock andra förmåner varit beredda för skrivbiträdena, som kanske mer än kompensera den brist, som i de förra fallen kunnat iakttagas.

Även om det verkligen skulle förhålla sig så, att man kunde betrakta det som ett slags tvång för kåren att gå in på Kungl. Maj:ts förslag, så hade väl något absolut nödtvång i den delen dock icke förelegat; allra minst bör detta varit fallet, då man ser, att om nu bifall lämnas till Kungl. Maj:ts proposition, så kommer att definitivt i lösenförordningen fastslås den här s. k. förhöjda lösen, varigenom det ovisshetstillstånd, som hittilldags existerat, skulle försvinna. Man får väl då anse, att så att säga ett avtal kommit till stånd mellan Kungl. Maj:t och vederbörande befattningshavare om den saken, att på detta sätt skola de icke rättsbildade biträdena bli säkerställda icke blott i sin nuvarande gärning utan också i viss mån efter den tid de lämnat sin syssla.

Det är under sådana förhållanden som majoriteten — den vida större majoriteten — inom häradshövdingekåren gått in på och förklarat sig beredd att taga det förslag, som här föreligger. För min del har jag också underskrivit detta föreningens tillstyrkande och har således icke något annat yrkande att göra än på bifall till reservationen.

Herr **Jansson** i Falun: Herr förste vice talman! Det är endast ett par ord, som jag har att rikta mot herr Olsson i Kullenbergstorp. Jag förstår mycket väl, att det är ett verksamt argument, när man framhåller, att här går man in för att skapa en alldeles ny stor tjänstemannagrupp. Det är ju ett argument, vilket, såsom man brukar säga, plär bita i denna kammare. Jag tror dock, att om herrarna läsa dessa papper och sätta er in i frågan, så skola ni finna, att herr Olsson är ute i fullkomligt ogjort väder.

Saken ligger icke så till, här är bara fråga om, att domhavandena äga rätt att uppbära vissa sportler. Men de ha vissa skyldigheter härför även mot de biträden, varom här är fråga, och då säga Kungl. Maj:t och riksdagen, att ett minimum av lön skall utgå och att detta minimum skall vara så och så stort. Där i ligger väl icke att skapa några nya grupper statstjänare. Det är ett arbete, som måste utföras, vilken än som skall utföra detsamma, och det förefaller mig högst besynnerligt att här skrämman med, att man skapar en ny grupp statstjänare. Det är absolut oriktigt detta påstående.

Jag ber att få instämma i det yrkande, som här är framställt av herr Carlsson-Frosterud.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr förste vice talman! Det är verkligen underligt, att man här kan yttra sig på sätt som skett, sedan herr statsrådet själv förklarat, att det var blott processkommissionens förslag, som stod hindrande i vägen för att göra ifrågavarande biträden till statstjänare och reglera deras löner i sådan egenskap.

Så sade utskottsavdelningens ordförande, att den saken kan aldrig komma i fråga, de kunna överhuvud taget aldrig bli statstjänare. Jag tycker, efter propositionen att döma, att man sökt finna en väg, varigenom det skulle regleras, dels hur många dessa biträden skulle vara och dels, hur deras förhål-

Ang. de icke rättsbildade domsago-biträdenas avlöningsförhållanden m. m.
(Forts.)

Ang. de icke
rättsbildade
domsago-
biträdenas
avlönings-
förhållanden
m. m.
(Forts.)

landen i övrigt skulle ordnas. Man har föreslagit, att hovrätterna skulle klara upp frågan, d. v. s. presidenten å hovrättens vägnar, men man har fått lämna den saken. Det tyder ju ändå på att man avsåg att göra dem till statstjänare, jag kan icke förstå annat, ehuru detta nu icke tycks lyckas. Men herrarna kunna väl icke komma ifrån, att detta är så vitt jag vet det första fält i vårt land, där man från statens sida griper in för att fastställa minimilöner för i enskild tjänst anställda. Man kan fråga sig, till vilka områden herr statsrådet tänkt inskränka de här minimilönerna — det kan ju råka bli rätt mycket i fortsättningen. Säkerligen finnes det dock åtskilliga, ja rätt många här i landet, som icke ha förtroende till att staten bör gripa in och skapa minimilöner, helst som det därvidlag kan råda så olikartade förhållanden. Härads- hövdingarna kunna ju anställa dels vissa yngre familjemedlemmar, dels kunna av dem anställas somliga mera tillfälligt och andra mera beständigt, det är synnerligen olika. Därför tycker jag, att det är ännu orimligare att gripa in med allmänt nivellerande, med minimilöner. Utom den rädsla för konsekvenserna i det avseende jag nyss nämnde måste jag också hysa rädsla för, att staten skall få för mycket att göra, om den i fortsättningen beträder samma väg. Det kan bli så, att genom statsråd, som ha initiativkraft, kommer det att sås ut en massa minimilöner här i landet, som vi alls icke uppskatta.

Jag skall därför, herr förste vice talman, be att få vidhålla mitt yrkande.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Då jag, herr förste vice talman, dels deltagit i den kommitté, som utarbetat det förslag, varpå såväl fjolårets som årets proposition i detta avseende grundats, och då jag dessutom haft tillfälle att såsom medlem i statsutskottet åtskilliga gånger behandla frågan, skall jag be att få säga några ord.

Jag vill då först vända mig till herr Olsson i Kullenbergstorp, som tyckte, att reservanternas fingo anmärkningsvärt gott understöd och att ett lika gott sådant icke förunnades honom då han reserverade sig. Jag skall då be att få förklara, att om herr Olsson reserverar sig till förmån för Kungl. Maj:ts förslag, såsom reservanternas här gjort, så har han att påräkna ett minst lika kraftigt understöd som reservanternas haft i det nu föreliggande fallet. Herr Olsson skall i dyligt fall icke bli sämre ställd än andra.

Beträffande sedan herr Olssons andra erinran om vad riksdagen sagt, när det gällt att åstadkomma en ökning av antalet statstjänare, vill jag blott säga, att jag vet detta och att jag också tycker, att riksdagens uppfattning är riktig. Men här är det fråga om något helt annat: här föreligger svar på en riksdagens tidigare framställning om att en undersökning måtte göras, huruvida icke de här ifrågavarande befattningshavarna skulle göras till statstjänare. Här föreligger sålunda ett svar från Kungl. Maj:ts sida eller ifrån dem, som utrett denna fråga — ett förslag, varigenom man undgår att göra dessa biträden till statstjänare men likväl finner sig kunna säkerställa dem i fråga om en rimlig minimiavlöning, och där man dessutom stipulerat, att både deras arbetsgivare och de själva skulle göra vissa avsättningar för att säkerställa deras ålderdom. Man har sålunda i detta fall beträffande en viss befattningshavargrupp nått icke samma fördelar som statstjänare i allmänhet, men man har dock närmat sig dem, utan att behöva göra kåren till statstjänare. I sammanhang med reglering av lönerna för en viss befattningshavargrupp, i vars tjänstealliganden ingår att utföra visst arbete för det allmännas räkning, har man velat ordna det hela så, att de biträden, som anmodas deltaga i detta arbete, skulle tillerkännas en viss ersättning, bl. a. en viss minimilön. Härigenom förefaller det mig, som om man tillmötesgått riksdagens tidigare önskan men på det sätt, att man undgått de konsekvenser, som herr Olsson för sin del ansåg betänkliga och ville söka undvika. När därtill den arbets-

givargrupp det här gäller, häradshövdingarna själva, finner anordningen rimlig och riktig, tycker jag det är underligt, att herr Olsson uppfattar förslaget såsom ett förmynderskap för lantdomarna, vilket riksdagen icke borde begära, att de skulle underkasta sig. De känna det icke själva så; och jag finner det vara ett rätt naturligt villkor, som man här vill knyta till ett definitivt fastställande av denna deras rätt till viss sportelinkomst. Då borde väl riksdagen också sakna anledning att förklara, att detta är en olämplig inblandning i deras förhållanden.

Dessutom är det nog så, att alla måste erkänna, att de nu ifrågavarande befattningshavarna icke stå i samma ställning som hos enskilda anställda personer i allmänhet göra. Det har riksdagen visat tidigare, då den åt sådana utslitna anställda i vissa fall berett individuellt ålderdomsunderstöd; vilket icke varit fallet med andra hos enskilda anställda befattningshavare. Nu kan det ju inträffa, att en häradshövding, som länge haft en person som biträde i sin tjänst, går bort — han begär avsked eller dör — och det kommer en ny domare i dennes ställe. Denne har ju inga förpliktelser mot de förut anställda, och det kan vara fara värt, att han skiljer dem från deras förut innehavda syssla. Då har man önskat att från början försöka att i någon mån säkerställa dem på deras ålderdom utan direkt statsingripande.

Om det skulle vara så, att vad som här föreslås skulle medföra konsekvenser av alldeles samma art, som här föreligga på andra områden, det vill säga, att utan någon direkt utgift för staten, utan någon ökning i statens omkostnader, de på vissa gränsområden arbetande biträdena skulle kunna säkerställas med hänsyn till minimiinkomst och till en viss inkomst på deras ålderdom, så får jag säga, att jag tror detta vara konsekvenser, som icke äro så farliga att taga. De förefalla tvärt om vara acceptabla i detta speciella fall.

Jag vågar uttala den förmodan, att denna kammare, som i fjol ställde sig på den ståndpunkten, att den biträdde vad utskottet hemställt, även i år kommer att ansluta sig till samma sakliga uppfattning, som nu återfinnes i reservationen. Anledningen till att denna ståndpunkt i år föreligger i form av reservation i stället för i hemställan från utskottet är ju icke, att man kan åberopa några nya skäl mot Kungl. Maj:ts förslag. Tvärtom tala nytillkomna omständigheter för ett bifall till propositionen och reservanternas hemställan. Anledningen synes i stället vara, att ett utbyte av ledamöter i utskottet mot andra med annan individuell uppfattning ägt rum.

Jag tillåter mig alltså uttala den förhoppningen, att kammaren måtte bifalla reservationen, vilken så vitt jag förstår går in för att på ett rimligt och riktigt sätt tillgodose alla parters rätt och intressen genom den föreliggande uppörelsen.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr förste vice talman! Blott ett par ord! Det kan naturligtvis vid ett yligt påseende förefalla egendomligt, såsom hans excellens yttrade, att jag icke ställer mig på samma linje som häradshövdingarna. Men jag undrar, om häradshövdingarnas uttalande icke har influerats något av det där senaste hotet, att tillägget till expeditionslösen i annat fall skulle borttagas. Jag har verkligen trott, att deras uttalande hade något av Braskens lapp under sig. Det skulle vara rätt underligt, om icke så vore förhållandet — åtminstone har jag läst deras uttalande på det sättet. Ty för min del har jag ännu aldrig hört folk i allmänhet förklara: vi vilja ha en annan person, vare sig en enskild person eller en myndighet, till att bestämma huru vi skola gör upp med den anställda personalen. Jag finner det så utomordentligt onaturligt hela uttalandet från häradshövdingarnas sida, ty i detta uttalande ha de bokstavligen utsagt: ja, vi äro sådana, att det är nödvändigt, att någon annan klarar upp, hur mycket vi skola betala till

*Ang. de icke
rättsbildade
domsago-
biträdenas
avlönings-
förhållanden
m. m.
(Forts.)*

Ang. de icke
rättsbildade
domsago-
biträdenas
avlönings-
förhållanden
m. m.
(Forts.)

våra biträden, ty det duga vi ej själva till. Det är förvånande verkligen, att man fått höra ett sådant uttalande från häradshövdingarna — men det må vara hänt. Det kan hända, att de få sin vilja fram, men jag fruktar litet grand, såsom jag förut yttrat, för konsekvenserna. Framför allt tror jag dock, att det är ännu betänkligare, då hans excellens nu yttrade, att när det inte kostar någonting för staten, så bör man icke vara rädd för konsekvenserna; d. v. s. hans excellens är alltså icke rädd för, att staten skall åsätta minimilöner även på andra områden, blott det icke kostar staten något i pengar. Jag får lov att säga, att efter den linjen kan jag ännu mindre följa honom, hur kärt det än skulle vara att göra detta, då han utlovade, att den som följde honom, skulle han hjälpa, åtminstone i debatten. Jag tror dock, att man, innan man sätter minimilöner på detta område, bör betänka sig mer än en gång. Jag vill så mycket mer säga detta som jag tycker, att den häradshövding, som icke rimligen betalar sina biträden, icke bort av Kungl. Maj:t utnämns till detta ämbete, utan att det var ett stort felsteg, när så skedde.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr förste vice talman! Jag ber att uttryckligen få erinra om att jag begränsade mitt uttalande till befattningshavare av den art, angående vilka riksdagen själv skrivit till Kungl. Maj:t, att en undersökning skulle göras, huruvida de icke böra tillerkännas ställning såsom statstjänare. Det var om dem jag uttalade den meningen, att om en lösning sker på detta sätt, så är från statens sida ingenting att däremot erinra.

Beträffande herr Olssons förvåning, att häradshövdingarna gått med på detta, så är det icke förvånande alls. När flertalet domare betala och understödja sina biträden på det sätt, att de icke alls träffas av de ifrågavarande bestämmelserna, finner jag det rätt naturligt, att de tycka, att även deras kamrater kunna förfara på samma sätt. Detta kan väl vara en fullt tillräcklig förklaring till häradshövdingarnas ståndpunkt i denna fråga.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med öfvervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes likväl av herr Olsson i Kullenbergstorp, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 72, bifaller den vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren med avslag å utskottets hemställan bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 12.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan upptaget statsutskottets utlåtande, nr 85, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.*

I den till riksdagen den 4 januari 1927 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1927—1928 hade Kungl. Maj:t, under återopande av det vid propositionen under rubrik: Utgifterna; För flera huvudtitlar gemensamma frågor; 5. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. fogade statsrådsprotokollet över finansärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga vissa av departementschefen föreslagna ändringar i kungörelserna angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl., att lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1927,

dels ock besluta,

att dyrtidstillägg åt befattningshavare och pensionärer vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, statens domäner och statens reproduktionsanstalt eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar samt dyrtidstillägg åt befattningshavare vid flottans pensionskassa och statens pensionsanstalt m. fl. skulle utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestredes,

samt att, där arbetslönerna vid arméns och marinens verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar vore uppdelade i grundlöner och dyrtidstillägg, kostnaderna för dyrtidstilläggen skulle bestridas från vederbörande underhålls- eller anskaffningsanslag.

I enlighet med grunderna för kamrarnas remiss av statsverkspropositionen hade utskottet behandlat denna framställning med undantag av de delar, som berörde befattningshavarna under jordbruksdepartementet och pensions- och indragningsstaterna.

Vidare hade Kungl. Maj:t i förutnämnda proposition under de huvudtitlar, vilka vore föremål för statsutskottets behandling, föreslagit riksdagen att

dels till täckande av kostnader för dyrtidstillägg åt personalen vid nedannämnda ämbetsverk och kårer för budgetåret 1927—1928 såsom extra reservationsanslag anvisa följande belopp, nämligen

under sjunde huvudtiteln:

för mynt- och justeringsverket (punkt 6) . . . . . kronor 34,000,
att direkt utgå av inkomst av myntning och justering;
för bank- och fondinspektionen (punkt 12) . . . . . » 16,000,
att direkt utgå av bidrag till bankspektionen och av bidrag till fondinspektionen;

under åttonde huvudtiteln:

för statens biografbyrå (punkt 232) . . . . . kronor 9,000,
att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder;

under tionde huvudtiteln:

för patent- och registreringsverket (punkt 13) . . . . . kronor 115,000,
att direkt utgå av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters medel;

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

för försäkringsinspektionen (punkt 16)	kronor 13,000,
att direkt utgå av bidrag till försäkringsinspektionen;	
dels ock till bestridande av motsvarande kostnader för befattningshavare vid	
verk och institutioner, som icke ovan särskilt angivits, å extra stat för bud-	
getåret 1927—1928 såsom förslagsanslag anvisa	
under andra huvudtiteln	kronor 1,500,000
» tredje »	» 250,000
» fjärde »	
departementet	kronor 40,000
lantförsvaret	» 5,100,000
sjöförsvaret	» 2,000,000
flygvapnet	» 100,000
» femte huvudtiteln	» 7,240,000
» sjätte »	» 4,300,000
» sjunde »	» 160,000
» åttonde »	» 2,700,000
» tionde »	» 5,800,000
	» 950,000.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehäft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

de likalydande motionerna nr 17 inom första kammaren av herrar *Ljunghund* och *Lithander* samt nr 26 inom andra kammaren av herr *Lindskog m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande förslag i vad detsamma avsåge dyrtidstilläggens bindande vid ett fast procenttal besluta, att dyrtidstillägg åt statens befattningshavare m. fl. skulle under budgetåret 1927—1928 fortfarande utgå enligt de i kungörelserna av den 15 juni 1923 (nr 265) fastställda grunderna;

de ävenledes likalydande motionerna nr 126 inom första kammaren av herr *Thorberg m. fl.* och nr 152 inom andra kammaren av herr *Johanson* i Stockholm m. fl., vari yrkats, att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts förslag till dyrtidstilläggens utgående till befattningshavare i statens tjänst besluta, att nämnda dyrtidstillägg skulle utgå för budgetåret 1927—1928 efter samma grunder som gällde för budgetåret 1926—1927, dock med nedanstående ändringar:

- »1) stadgandet om minskning av dyrtidstillägget för icke barnförsörjningspliktig befattningshavare, som är under 25 år, utgår,
- 2) utöver barnstillägget och det procentuella dyrtidstillägget utgår ett tillägg enligt nedanstående grunder:

Tillägg till befattningshavare i reglerade verk:

		Tilläggens belopp i kronor pr år						
Löneklass	A-ort	B-ort	C-ort	D-ort	E-ort	F-ort	G-ort	
1—8	120: —	126: —	132: —	138: —	144: —	150: —	156: —	
9—12	96: —	101: —	106: —	111: —	116: —	121: —	126: —	
13—14	72: —	76: —	80: —	84: —	88: —	92: —	96: —	
15—16	60: —	63: —	66: —	69: —	72: —	75: —	78: —	

Tillägg till övriga befattningshavare.

Till icke ordinarie befattningshavare, vilka åtnjuta avlöning efter andra grunder än vad i löneplanen för ordinarie befattningshavare vid de reglerade verken är stadgat, samt till befattningshavare vid oregrerade verk, ävensom till i statens tjänst anställda arbetare, vilka åtnjuta dyrtidstillägg, skall till-

lägg utgå å respektive dyrorter med samma belopp, som enligt ovanstående tabell utgår till befattningshavare i reglerat verk, vilka åtnjuta motsvarande avlöning, med iakttagande dock, att befattningshavare, vars avlöning är större än enligt löneklasserna 8, respektive 12 eller 14, men mindre än nästföljande löneklass, alltid skall hänföras till den löneklassgrupp, där tillägget är mindre.»;

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)*

de jämväl likalydande motionerna nr 127 inom första kammaren av herr *Schedin m. fl.* och nr 218 inom andra kammaren av herr *Andersson i Ovanmyra m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att dyrtidstilläggen för befattningshavare i statens tjänst och därmed jämställda skulle för budgetåret 1927—1928 utgå efter ett till 166 fastställt indextal.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) beträffande befattningshavare hörande under andra—åttonde samt tionde huvudtitlarna, med avslag dels å Kungl. Maj:ts förevarande förslag rörande bemyndigande att vidtaga ändring i gällande grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst dels ock å ovanberörda motioner I: 126, II: 152, I: 127 och II: 218 ävensom med bifall till förenämnda motioner I: 17, II: 26 besluta, att de för budgetåret 1926—1927 gällande allmänna grunderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst skulle gälla jämväl för budgetåret 1927—1928;

b) besluta,

att dyrtidstillägg åt befattningshavare och pensionärer vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, statens domäner och statens reproduktionsanstalt eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar skulle utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestredes,

samt att, där arbetslönerna vid arméns och marinens verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar vore uppdelade i grundlöner och dyrtidstillägg, kostnaderna för dyrtidstilläggen skulle bestridas från vederbörande underhålls- eller anskaffningsanslag;

c) till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg vid nedannämnda verk och institutioner för budgetåret 1927—1928 såsom extra reservationsanslag anvisa

Under sjunde huvudtiteln:

För mynt- och justeringsverket ett reservationsanslag å . . . . kronor 34,000, att direkt utgå av inkomst av myntning och justering;
för bank- och fondinspektionen ett reservationsanslag å . . . . kronor 16,000, att direkt utgå av bidrag till bankspektionen och av bidrag till fondinspektionen;

Under åttonde huvudtiteln:

För statens biografbyrå ett reservationsanslag å . . . . . kronor 9,000, att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder;

Under tionde huvudtiteln:

För patent- och registreringsverket ett reservationsanslag å kronor 115,000, att direkt utgå av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters medel;
för försäkringsinspektionen ett reservationsanslag å . . . . . kronor 13,000, att direkt utgå av bidrag till försäkringsinspektionen;
till bestridande av motsvarande kostnader för befattningshavare vid verk och institutioner, som icke ovan särskilt angivits, för budgetåret 1927—1928 såsom extra förslagsanslag anvisa

Ang. dyrtidstillägg åt befattnings- havare i statens tjänst m. m. (Forts.)	under andra huvudtiteln	kronor 1,500,000
	— — — lika med Kungl. Maj:t — — —	
	under tionde huvudtiteln	» 950,000

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Johan Nilsson* i Malmö, *Wallés, Asplund, Anderson* i Råstock, *Carlsson-Frosterud, Törnkvist* i Karlskrona, *Kristensson* i Göteborg och *Eriksson* i Stockholm, vilka ansett, att utskottets motivering bort hava annan, i reservationen angiven lydelse.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Lyberg**: Herr talman! I statsverkspropositionen föreslogs ju dels att dyrtidstilläggen skulle bindas vid ett indextal för helt budgetår i stället för såsom nu kvartalsvis, och att indextalet skulle sättas till 168, dels ock att förslagsanslagen till dyrtidstilläggen i enlighet därmed skulle baseras på detta indextal, som man ansåg sig kunna räkna med såsom rätt sannolikt motsvarande budgetårets levnadskostnader. Nu har utskottet avvisat den förra tanken, den om fast helårsindex, men likväl i enlighet med regeringens förslag upptagit förslagsanslagen till dyrtidstillägg på basis av index 168, sålunda hemställt, att dessa anslag skulle ställas i relation till ett lägre indextal än det nu löpande årets.

Vad beträffar frågan om *fast helårsindex*, så hade jag — liksom ett par finansministrar förut — ansett mig för förslaget därom kunna åberopa fördelarna dels för befattningshavarna av en före årets ingång fixerad total årsinkomst och dels fördelarna för staten av ett mindre omfattande lönekineseri och större fasthet i budgeten. Därjämte hade jag emellertid särskilt åberopat, att fast helårsindex kunde betraktas såsom en naturlig etapp mellan kvartalsindex och definitiva löneskalor, varom utredning ställts i utsikt under förutsättning att regeringens ståndpunkt i övrigt av riksdagen accepterades.

När nu utskottet avvisat tanken på sådan helårsindex, så lär det väl betyda, att utskottet icke ansett det riktigt, att befattningshavarna skulle utsättas för risken av en faktiskt högre levnadskostnadsindex under året än 168 och staten för riskerna av en lägre index än detta, låt vara att de variationer, som det kunde bli fråga om, icke gärna kunde just bli större än på sin höjd ungefär $\frac{1}{100}$ utav den totala löneinkomsten: $\frac{1}{100}$ över eller under den verkliga indexsiffran motsvarande inkomsten. Sålunda, utskottet har ansett att dessa risker övervägde de förut antydda fördelarna. Men denna uppfattning läser också logiskt medföra, att, på sätt också utskottsmajoriteten har ansett, det inte kan ifrågakomma någon allmän lönereglering under den närmaste framtiden. Ty om riksdagen inte vågar taga det till intet utöver ett år förbindande steget med helårsindex och med de relativt små lönevariationer, som därav kunna följa, så måste det väl betraktas som under åtskilliga år framåt uteslutet, att riksdagen vågar taga det längre gående steget. Ur synpunkten av såväl statens som befattningshavarnas intressen torde detta vara att beklaga. Tyvärr kan jag nämligen som sagt inte se annat, än att avvisandet av helårsindex innebär, att nu inte kan skönjas den tidpunkt, då en allmän lönereglering kan vinna riksdagens bifall. Och det skulle bli ett i väsentlig mån lönlöst arbete, om man nu, såsom regeringen eljest hade tänkt sig, skulle sätta i gång utredning om ett fast lönesystem. Jag nödgas konstatera detta och förutser, att detta fortsatta löneprovisorium kommer att förorsaka inte minst staten alltmera ökade bekymmer, icke minst med hänsyn till de smärre löneregleringar angående vissa befattningsgrupper, som tränga till sin lösning oberoende av den stora löneregleringsfrågan.

Vad så angår *förslagsanslagens upptagande* efter en index av 168, så är

detta accepterande av regeringens beräkningar ju gott och väl så till vida som det ju innebär ett från utskottets sida enhälligt avståndstagande från det anskri, som i remissdebatten och även eljest rätt ofta vid riksdagens början höjdes mot vad man kallade »regeringens attentat mot tjänstemännens löner», denna, som det hette, »våldsamma nedskärning av dyrtidstilläggen för att få budgeten att gå ihop». Och det fröjdar mig, att statsutskottets vice ordförande, som i remissdebatten dundrade mot mig i anledning av denna attack, nu har anslutit sig till utskottets mening och sålunda, såvitt jag förstår, tagit avstånd från sig själv. Men när utskottet på det sättet godkänt talet 168 — kanske för att få budgeten att gå ihop — *ehuru grunderna för dyrtidstilläggen utgående skulle bli alldeles oförändrade*, d. v. s. diskonterat den sannolika nedgången av levnadskostnaderna, så betyder ju detta, att dessa förslagsanslag i nästa års riksdag bli tillmätta på ett annat och njuiggare sätt, än vad som varit fallet under tidigare år och särskilt under det nu löpande budgetåret, då man ju trots det att, även då dessa förslagsanslag bestämdes, man hade nedgående indextal, utgick ifrån det förflutna årets levnadskostnadsindex.

Overhuvud taget betyder ju, som jag har sagt, utskottets ståndpunkt uppenbarligen mindre fasthet hos budgeten, men därjämte på grund av den sist av mig på sätt och vis kritiserade åtgärden, att det bliver mindre säkerhetsmarginal än hittills, mindre anledning till förhoppningar att det skall bli överskott på anslagen liksom under föregående år, ett överskott som hittills kommit väl till pass för att kvitta mot underskott på andra utgiftsanslag.

Jag skulle inte ha berört detta sista förhållande, om jag inte varit en smula orolig för att detta är någonting i viss mån symptomatiskt. Som kammaren torde erinra sig, så har det förekommit redan tidigare under riksdagen, att statsutskottet föreslagit en högst avsevärd nedskärning av ett betydande förslagsanslag under fjärde huvudtiteln, utan att det antytts något om att grunderna för anslagens utgående skulle undergå någon förändring. Och den utbrytning och det uppskov med behandlingen av ett par stora förslagsanslag under sjuende huvudtiteln ger mig anledning att frukta för att kanske någon liknande demarche skulle kunna ifrågakomma beträffande dessa anslag. Jag kan inte underlåta uttala farhåga för att budgeten måhända slutligen kan komma att förlora åtskilligt av sin fasthet och de goda sidor som den eljest möjligen kunde komma att få, *om* man på detta sätt pressar ned förslagsanslagen, under det att ju regeringens genomgående sökt hålla dem uppe i nivå med den hittills konstaterade och den därför beräkneliga belastningen, *om* man vidare, som det yrkats på från åtskilliga håll, skär bort eller skär ned anslag som begärts för att ersätta i realiteten konsumerade medel, och *om* man kanske också till sist räknar upp en del inkomstposter, allt i syfte kanhända att undgå någon alldeles särskild oaptitlig skatt eller för att under huvudtitlarna tränga in anslag för ändamål, vilka, om än i och för sig aldrig så behjärtansvärda, regeringen ansett sig kunna tills vidare låta anstå med att tillgodose.

Jag nödgas i detta sammanhang, à propos frågan om inkomstposterna, lämna ett rätt nedslående meddelande. Jag tror man rätt allmänt haft den uppfattningen, att inkomstposterna i budgetsförslaget beräknats försiktigt. Men jag erinrar, att det icke räknats med så synnerligen stora säkerhetsmarginaler, detta bland annat därför att man å andra sidan räknat upp förslagsanslagen på sätt som skett. Naturligtvis kan det dock ifrågasättas, om icke vissa inkomstposter skulle kunna något höjas. Men man bedrar sig ganska lätt på vad som är möjligt. Jag förmodar så skulle kunna ske exempelvis beträffande statens inkomster från järnvägarna. Vid beräkningen av överskottet från statens järnvägar följde statsverkspropositionen den uppgift, som i det hänseendet på sedvanlig tid lämnats av järnvägsstyrelsen. Just när budget-siffrorna skulle knytas ihop, meddelade järnvägsstyrelsen, att man möjligen

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

kunde räkna med en minskning av förut kalkylerade omkostnader på ungefär 1 miljon kronor, beroende på att bränslepriset syntes utveckla sig i gynnsam riktning. Men styrelsen förklarade samtidigt, att det i alla fall inte vore någon säkerhet i det hänseendet, och att det kanske därför vore säkrast att icke beräkna överskottet höjt med denna miljon, vilket också skedde. Nu har järnvägsstyrelsen för några dagar sedan inkommit med ett meddelande, att visserligen denna miljon i minskad omkostnad kan med säkerhet emotses, men att i stället de gångna månaderna under detta år, vilka bland annat böra vara vägledande för beräkningen av överskottet för nästa år, visat, att inkomsterna av godstrafiken högst avsevärt understigit de beräknade — under månaderna januari—mars i år med icke mindre än 1,600,000 kronor i runt tal — och styrelsen säger, att med hänsyn till detta förhållande överskottet från statens järnvägar bör räknas ned 3 à 4 miljoner kronor lägre än ursprungligen kalkylerats.

Jag har ansett mig böra meddela detta i det här sammanhanget, då det finnes ett visst samband mellan förslagsanslagen och inkomstsidan i budgeten.

För att återgå till dyrtidstilläggen antager jag, att jag endast har att konstatera, att det icke går att rubba på de cirkelar som statsutskottet uppdragit, men att, som jag sagt förut, det skall visa sig, att det varit klokt, om dessa cirkelar icke dragits så snävt.

Herr **Johanson** i Stockholm: Herr talman, mina damer och herrar! I det förevarande ärendet har jag jämte flera andra av kammarens arbetarrepresentanter väckt en motion, vari framförts de lägre befattningshavarnas synpunkter på denna fråga. I denna motion har yrkats dels att beräkningen av dyrtidstilläggen skulle för kommande budgetår utgå efter samma principer som gälla för innevarande budgetår, och vidare har yrkats, att stadgandet om minskning av dyrtidstillägget för icke försörjningspliktig befattningshavare som är under 25 år skall utgå, och slutligen att utöver barntillägget och det procentuella dyrtidstillägget skall utgå för befattningshavare tillhörande löneklasserna 1—16 ett belopp varierande mellan 60 kronor och 156 kronor.

Utskottet har ju inte ansett sig kunna bifalla eller förorda till antagande det senare av mig åberopade yrkandet, ehuru väl man i avseende å förstnämnda yrkanden tillmötesgått motionärerna. De lägre befattningshavarna i statens tjänst anse ju, och kanske på fullgoda skäl, om man tar närmare del av deras framställning, att nu utgående lön plus dyrtidstillägget är för dem otillfredsställande. De lönetillägg, som i motionen förordats, uppgå såsom jag förut nämnt till belopp varierande mellan 60 och 156 kronor. Vad utgör nu lönen för en befattningshavare på G-ort, alltså i Stockholm? Om vi taga som exempel en stationskarl i Stockholm, så åtnjuter han i begynnelselönen 2,520 kronor pr år och därpå dyrtidstillägg med 17 %, vadan han alltså kommer upp till 2,948 kronor. På detta belopp yrka alltså motionärerna ett tillägg på 156 kronor, det är för övrigt det högsta belopp som påyrkats. Med detta tillägg skulle en stationskarl komma upp till 3,104 kronor, sålunda till icke fullt 60 kronor pr vecka, och jag förmodar att man rätt snart skall, vid en jämförelse med de löner som utgå för arbetare i allmänhet här i Stockholm, finna, att denna lön, som en stationskarl då skulle komma i åtnjutande av såsom begynnelselönen, icke uppgår till vad som i allmänhet gäller för arbetare i Stockholm. Efter 12 års tjänst åtnjuter en stationskarl 3,144 kronor plus 17 % dyrtidstillägg, och han kommer då upp till 3,678 kronor. På detta belopp yrkas nu i motionen ett tillägg på 126 kronor pr år, och med detta tillägg skulle alltså en stationskarl efter 12 års tjänst komma upp i en lön av 3,804 kronor, d. v. s. motsvarande ungefär 73 kronor pr vecka.

Man måste väl, om man tar närmare del av de i Stockholm rådande löneförhållandena, säga, att de befattningshavare i statens tjänst som det här gäller äro tämligen ofördelaktigt ställda i jämförelse med de flesta andra arbetaregrupper här i Stockholm, och med hänsyn därtill skulle ju yrkandet kunna anses vara fullt befogat. Nu har emellertid utskottet icke ansett sig kunna tillmötesgå motionärernas yrkande i denna punkt, och därför återstår endast att hängiva sig åt den förhoppningen, att dessa synpunkter må kunna bli beaktade vid ett tillfälle, då möjlighet därtill föreligger.

Herr finansministern har ifrågasatt lämpligheten av att gå in för en inarbetning uti den fasta lönen av de nu utgående dyrtidstilläggen, och han har ifrågasatt detta med stöd av de ganska obetydliga variationer som prisindexen har undergått sedan 1923. Jag tror, att de lägre befattningshavare i statens tjänst, för vilka jag vid detta tillfälle gör mig till talesman, sympatisera med denna finansministerns tanke. Och därest det skulle vara möjligt att i samband med denna tankes realiserande vinna beaktande för de önskemål, som motionären givit uttryck för, så är det helt naturligt, att anslutningen till finansministerns tanke skall bliva ännu varmare från de lägre befattningshavernas sida. Emellertid är det ju på den punkten som majoriteten i utskottet och minoriteten ha skilt sig. Majoriteten av utskottsledamöterna har icke ansett tidpunkten vara inne att vidtaga några åtgärder för en avveckling av dyrtidstilläggen och deras inarbetande i den fasta lönen, medan reservanterna vilja ge sin anslutning till departementschefens ifrågasatta förberedande åtgärder för en avveckling av dessa dyrtidstillägg.

Ehuruväl man sålunda nu endast har att beklaga, att utskottet icke har kunnat i full utsträckning tillmötesgå motionärernas yrkande, så får man väl uttala en förhoppning om att det skall vara möjligt att vinna större resonans för det yrkande som framställts, därest riksdagen skulle finna det lämpligt att ge sin anslutning tillkänna till ett av finansministern ifrågasatt förfarande beträffande dyrtidstilläggen för framtiden, och med denna förhoppning skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Samuelsson: Herr talman! Om man utgår från det anförande, som herr Johanson i Stockholm nyss hållit och vari han med exempel visat, huru lägre befattningshavare ha det i löneavseende i t. ex. Stockholm, där de icke komma upp till högre veckolön än 60 kr., förstår man, att dessa befattningshavare måste känna rätt stor besvikelse över att vid statsutskottets betänkande icke finnes fogad någon reservation till förmån för den av herr Johanson väckta motionen. De olika organisationerna — järnvägsmannaförbundet såväl som statstjänarnas centralorganisation i Stockholm — ha dock redan på ett tidigt stadium inlämnat en skrivelse till regeringen, däri man erinrar om det läge, vari statstjänarna befinna sig i avseende å reallönernas storlek. De ha pekat på de exempel, som herr Johanson i Stockholm redan anför och varav framgår, hur lönerna ställa sig för en stationskarl, en banvakt eller annan obefordrad statstjänare.

Jag vågar också påstå, att ingen av riksdagens ledamöter skall kunna göra gällande, att ifrågavarande statstjänare åtnjuta någon avundsvärd avlöning, och man har säkerligen fullt fog för att gå med på den framställning, som här framförts av arbetarrepresentanterna. Före år 1923 voro de lägre befattningshavarna betydligt högre kompenserade för dyrtiden, än vad de högre voro. Man hade för de senares del tillämpat en mindre gynnsam procentuell beräkning av dyrtidstillägget, vilket gjorde, att de förra blevo något bättre ställda, än de förut varit med hänsyn till reallönernas storlek. Nämda är gjordes emellertid en reducering, och alltsedan dess ha de lägsta befattnings-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

havarnas löner varit sådana, att de nätt och jämt räcka till försörjning åt dem och deras familjer.

Det är därför rätt egendomligt, att statsutskottets arbetarrepresentanter icke haft förståelse för ifrågavarande motion och reserverat sig till förmån för densamma. Man hade så mycket mera skäl att kräva detta, som efter motionens väckande hållits ett hundratal möten av statstjänare här i landet, där uttalanden gjorts till förmån för herrar Johansons och Thorbergs m. fl. motioner. Därvid har man på olika sätt statistiskt visat upp omöjligheten för de lägre statstjänarna att klara sig med nu utgående löner, och dessa bevis äro så påtagliga, att allting talar för att dessa befattningshavares ställning borde förbättras.

Av finansministerns uttalande om dyrtidstilläggen framgår, att synpunkten nu liksom förut är den, att någon ändring får ej göras med hänsyn till att budgeten måste erhålla tillräcklig stadga och att någon rubbning i denna icke bör ske; det är endast den saken man tänker på. Att märka är vidare, att när Kungl. Maj:t här föreslår en sänkning av indextalet från 170 till 168, så upptager man statstjänarnas löner såsom en reglerande faktor för att få budgeten att gå ihop. Jag anser icke, att det är staten värdigt att behandla statstjänarna på sådant sätt. Det är mera på sin plats att se till, att de erhålla människovärdiga avlöningar.

Det förvånar mig, att herr Johanson i Stockholm icke yrkade bifall till sin motion, då de flesta av arbetarrepresentanterna skrivit under densamma. Jag kan för min del icke nöja mig med att endast yrka bifall till reservationen, då jag anser, att så många skäl tala för att man bör gå på de linjer, som herr Johanson i Stockholm varit inne på och som även jag finner utslagsgivande, och jag ber därför, herr förste vice talman, att få yrka bifall till den av herr Johanson i Stockholm m. fl. väckta motionen.

I detta yttrande instämde herrar *Spångberg* och *Herou*.

Herr **Jönsson** i Revinge: Herr talman! Kammaren torde ursäkta, om en enkel lantman ställer sig något fundersam inför det nuvarande indextalet, som visar 70 % högre levnadskostnader än år 1913. Alla livsmedel äro ju dock i förkrigspris eller nära desamma. Priset på fläsk är t. o. m. något lägre än 1913, och priserna på smör, spannmål och kött äro högst obetydligt högre. Eftersom utgifterna för livsmedel ju böra i ganska ansenlig grad inverka på budgeten för de hushåll, å vilka indexberäkningarna äro uppbyggda, tycker man, att dessa låga siffror borde utöva inflytande på så sätt, att den officiella fördyringen sänktes avsevärt.

Nu torde emellertid förhållandet vara det, att man påträffar den verkliga fördyringen, så snart man kommer in på områden, där landsorganisationens monopolistiska fackförbund äro sysselsatta inom produktionen. När en murare skall förtjäna ända till 60 kronor om dagen och hans hantlangare 40, kunna byggnadskostnaderna icke bli rimliga. Det är betecknande, att under det att byggnadsmateriel är ganska billigt — järnet torde t. ex. ligga vid förkrigspris — så stötar indexen för nybyggande med siffran 250, i vissa fall ända upp till 300. Under sådana förhållanden måste ju hyrorna bli mycket höga.

I herr Johansons i Stockholm motion angives också, att sedan en lägre befattningshavare av sin lön betalt hyra och bestritt en del andra uppräknade utgifter, har han endast en obetydlig summa att leva på. Detta torde nog äga sin riktighet, men det är att märka, att alla statstjänare icke bo i Stockholm. Och herr Johansons motion avser befattningshavare i ända till 16:e löneklassen, och i denna har en befattningshavare i Stockholm upp till 5,400 kronor.

Jag tycker verkligen, att med en sådan inkomst borde man kunna försörja sig och sin familj. Det påstås emellertid i motionen, att de lägre befattningshavarnas löneställning i allmänhet är sådan, att dessa ha mycket svårt att försörja sig och sina familjer. Jag undrar då, om det icke med god hushållning låter sig göra att i Stockholm leva på en inkomst av 5,400 kronor. Ser man på rena landsbygden, har ju en stationskarl på billigaste ort en begynnelselön av ungefär 2,300 kronor, under det hans slutlön utgör 3,000 kronor. Och om man på landsbygden räknade alla familjeförsörjare, vilka icke ha mer än 3,000 kronors medelinkomst per år, såsom oförmögna att försörja sig, undrar jag, hur många det skulle bli som räknades till de försörjningsdugliga. På rena landsbygden är det förvisso mycket få, som komma upp till en inkomst överstigande 3,000 kronor, och från den synpunkten kan jag icke se annat, än att lönerna för befattningshavare i statens tjänst i allmänhet äro ganska tillfredsställande, om man nämligen icke tager några hänsyn till förhållandena på de dyraste orterna — ty jag medger gärna, att hyrorna i Stockholm äro mycket höga, vartill orsaken torde vara herr Johanson fullkomligt bekant.

Om man nu bifölle herr Samuelssons hemställen — herr Johanson vågade sig ju icke ens på att framställa ett yrkande — skulle detta dessutom leda till att man måste på något annat sätt anskaffa de penningar, som behövas för att täcka den brist, som skulle uppstå i budgeten. Beträffande den punkten ha motionärerna icke ens angivit, vilken utväg de tänkt sig, ja, de ha icke ens befattat sig med att räkna ut vad genomförandet av deras förslag skulle kosta. Den enda anvisning på medlens anskaffande, som förekommer i motionen, är en liten passus, där det dels hänvisas till finansministerns yttrande i statsverkspropositionen om en så småningom skeende återhämtning inom industrien m. m. och dels antydes, att man på försvarsbudgeten skulle kunna göra nödiga besparingar. Även om riksdagen emellertid bifallit socialdemokraternas yrkanden beträffande besparingar på fjärde huvudtiteln, skulle den summa, som man därigenom fått ihop, föga räckt till att fylla det hål, som skulle uppstå i budgeten, om man här tillmötesginge motionärerna i fråga om dyrtidstilläggen. I stället bleve det näringarna, som finge en ökad belastning i form av ökade frakter eller på annat sätt. När det vidare finnes mycket stora grupper befattningshavare i statens tjänst, för vilka man av statsfinansiella skäl ännu icke alls reglerat lönerna, tycker jag verkligen, att man är för tidigt ute, när man här kommer och yrkar på att dyrtidstilläggen skola höjas för de grupper, varom nu är fråga och som torde vara vida bättre ställda.

Beträffande finansministerns förslag, att man nu skulle övergå på en ny linje genom att inarbeta dyrtidstilläggen i statstjänstemännens fasta löner, så tror jag man kan fråga sig, om icke denna fråga är för tidigt väckt. Man kan väl icke räkna med att byggnadsarbetarna även i fortsättningen skola vara mäktiga att upprätthålla en så pass hög levnadsstandard, som för närvarande är fallet. Kan man bara få ned byggnadskostnaderna, komma hyrorna att falla, vilket givetvis skulle inverka på dyrtidsindexen. Innan man nu beslutar sig för att inarbeta dyrtidstilläggen i de fasta lönerna, bör man se till, om man icke kan komma ifrån affären billigare, än i närvarande stund är möjligt.

Beträffande kapitlet om de höga hyrorna och byggnadskostnaderna talade jag häromdagen med en person, som sysslar med sådana saker här i Stockholm. Denne man ansåg för sin del omöjligt att få ned byggnadsarbetarnas löner och menade, att den enda möjligheten vore att för vissa uppgifter skaffa annat folk till billigare pris; tegelbärare och murare vore alltför högt kvalificerade och väl betalda, sade han, men om man kunde anlita ingenjörer, bleve det en annan sak.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Jag tror sålunda, att herr Johanson i Stockholm, som är en mäktig och inflytelserik man i landsorganisationen, borde börja med att inrikta sig på att försöka bringa de monopolistiska fackföreningarnas löner något mera i överensstämmelse med andra arbetares löner i landet, ty det är klart, att det icke bara är borgarna, som lida av de höga hyrorna och de stora byggnadskostnaderna, utan i minst lika hög grad arbetare i allmänhet. Från den synpunkten borde det ligga i dessa senares eget intresse, att man vunne en utjämnad och rimlig lönestandard för de olika grupperna. Jag tycker visserligen, att det är mycket bra, att alla människor ha goda inkomster, men eftersom vi icke ha någon annan möjlighet än att fördela den nationalinkomst, som finnes i landet, är det givet, att om vissa taga åt sig för mycket, få de andra betydligt mindre.

Jag tillåter mig sålunda, herr talman, att yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Jag skulle i anledning av herr Samuelssons yttrande, däri han framställde yrkande om bifall till den motion, som väckts av herr Johanson m. fl., vilja hemställa, huruvida inte herr Samuelsson av det sista anförandet verkligen kunnat få en liten föreställning om hur det skulle kunnat komma att gå, därest statsutskottet nu släppt lidelserna lösa och låtit de olika parterna slåss om de indextal, som borde fastställas för statstjänstemännen. Det är nämligen så, att i år liksom föregående år finnes det två riktningar inom riksdagen, den ena riktningen vill höja dyrtidstilläggen, den andra riktningen vill sänka dem, och vilkendera riktningen, som i en sådan kraftmätning skulle avgå med segern här i riksdagen, det är kanske något svårt att på förhand profetera om. Jag tror verkligen, att ett stort antal arbetare och statsanställda säkerligen anse, att det dock är bättre med en fågel i handen än tio i skogen.

Till den föregående ärade talaren, min vän Jönsson i Revinge, skulle jag vilja ställa den frågan, varför han lade ansvaret för hela hyresstegringen och de höga hyrorna i Stockholm på arbetarna, men alldeles glömde bort de folklager, som under åtskilliga år förtjänat miljoner på tomt- och husförsäljning samt uthyrningar. Och varför glömde han bort att tala om att de kooperativa bostadshusen här i Stockholm kunna byggas åtskilligt billigare och att hyrorna där äro mycket lägre än den allmänna hyresnivån här i Stockholm. Redan detta torde visa, att hans framställning icke var uteslutande riktig.

Statsutskottet har i år, liksom vid ett eller kanske två föregående tillfällen, avvisat försök från den regerings sida, som suttit, att rubba på de nuvarande grunderna för dyrtidstilläggen. Jag tror, att denna ställning till frågan och den ståndpunkt utskottet i det avseendet intagit nog är den mest hållbara. Dessa grunder äro vi nu vana vid, och de böra enligt utskottets enhälliga mening behållas till dess dyrtidstilläggen avvecklas och inarbetas i ett fast lönesystem. — Härmed kommer jag in på frågan i vad mån reservanternas skilja sig från utskottsmajoriteten.

Reservanternas ha icke kunnat anse, att denna fråga om ett fast indextal ovillkorligen sammanhänger med det spörsmål som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framlagt i statsrådsprotokollet och den fråga han där ställt till riksdagen om påbörjande av förberedande undersökningar för dyrtidstilläggens avskaffande och inarbetande i lönerna. Denna utredning kan, enligt reservanternas mening, mycket väl både påbörjas och slutföras lika bra, om riksdagen bestämmer grunder för dyrtidstilläggen att fastställas kvartalsvis som om riksdagen bestämmer sådana grunder att fastställas en gång om året. Ty det är väl icke herr finansministerns mening, att exempelvis det indextal, som han i år kommit med, det skall han à tout prix komma med nästa år också, oavsett om prisnivån stigit eller sjunkit?

Herr finansministern kom vidare in på en allmän finansiell exposé med anledning av att statsutskottet räknat med samma slutsiffror, som man gjort i statsverkspropositionen. Jag vill nämna, att statsutskottet har ansett sig kunna göra detta efter de upplysningar, som från vederbörligt håll lämnats i utskottet angående den sannolika utvecklingen av prisnivån för det kommande året. Det är vår uppfattning, att den grund, som vi här ställt oss på, kommer att visa sig hållbar och att det i varje fall icke kommer att slå fel så avsevärt, att man kan tala om att budgeten av den anledningen skulle nå bristningsgränsen i det ena eller andra hänseendet.

Vidare meddelade herr finansministern, att statens järnvägar hade gått sämre och att vi antagligen finge räkna med 3 à 4 miljoner mindre i nettointkomster därifrån än föregående år. Han pläderade också för vissa skattechöjningar, som måhända på sina håll i riksdagen icke skola bli så väl mottagna. Jag vill härtill bara göra den lilla erinran, huruvida det icke vore lämpligt att skjuta upp den debatten till ett senare sammanträde. Det torde i varje fall icke föreligga någon omöjlighet för vederbörande utskott eller för riksdagen att till sist jämka ihop budgetens slutsummor utan att nödvändigt behöva på vissa inkomstposter tillgripa uppskrivningar, som inte komma att svara mot verkligheten. Det finnes åtminstone en stor post, där det inte är absolut nödvändigt, varken med hänsyn till statens finanser eller dess kredit att på en gång avbetala ett så stort belopp, som herr finansministern — jag vill dock icke klandra honom för det — har föreslagit.

Jag ber därför, herr talman, att få rekommendera den reservation, som ett antal ledamöter här ha avgivit. Det bör givetvis vara en fördel för statens tjänstemän och löntagare att de klart och bestämt veta, vad de ha att vänta sig i lön, så att de icke skola vara beroende av motionerande i riksdagen eller av olika utslag i valrörelsen etc. Den allmänna prisnivån har dock under en lång tid varit ganska stabil, och regeringen säger ju själv i statsverkspropositionen, att utvecklingen har egentligen icke mycket skilt sig från den, som skulle förelegat även under normala förhållanden.

Jag ber alltså att få yrka bifall till den vid statsutskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Wiklund: Herr talman! Såsom redan framhållits och såsom för övrigt framgår av den kungl. propositionen och statsutskottets utlåtande, innebär Kungl. Maj:ts förslag, att dyrtidstilläggen för befattningshavare i statens tjänst skola för budgetåret 1927—1928 utgå efter ett till 168 fastställt indextal.

Utskottet har emellertid ansett det vara tvivelaktigt, huruvida det allmänna prisläget redan nu kan anses hava nedgått till den punkt, att det vore lämpligt att nu fastställa ett fixerat indextal. Det är nämligen åtskilligt, som tyder på, att så icke är fallet. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framhöll vissa farhågor för att dyrtidsanslagen skulle komma att visa sig otillräckliga, om indextalet icke fastställdes till 168. Det må dock undras, om icke dessa farhågor i viss mån äro något överdrivna. Enligt till utskottet ingångna upplysningar från vederbörande inom socialstyrelsen har det visat sig icke uteslutet, utan snarare högst sannolikt, att indextalet för nästkommande budgetår skulle kunna gå ned ännu lägre än till 168.

Under sådana förhållanden bör man ju kunna anse, att det nu beräknade dyrtidstilläggsanslaget skall visa sig tillräckligt.

Men Kungl. Maj:t har också förklarat, att under förutsättning att ett fast indextal fastställes frågan om dyrtidstilläggens definitiva avveckling omedelbart bör bli föremål för utredning, så att resultatet därav kan föreläggas 1928 års riksdag. Den ståndpunkt, som utskottet har intagit, nämligen att

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

icke nu binda dyrtidstilläggen vid ett fast indextal, varom ju även reservanterna ha varit eniga med utskottsmajoriten, innebär, att utskottet funnit, att tidpunkten näppeligen kan vara inne att vidtaga åtgärder för en definitiv avveckling av dyrtidstilläggen och inarbetande av dessa i de fasta lönerna. Det finnes därför, såvitt jag kan förstå, inte något som helst skäl för att gå med på reservanternas förslag och hemställa, att en dylik utredning nu igångsättes. Det är väl tids nog med den saken, sedan man kommit så långt, att man anser sig kunna fastställa vissa indextal, d. v. s. sedan den allmänna prisnivån sjunkit till den punkt, där ett visst indextal kan fastställas. Då, men först då, bör en dylik utredning igångsättas.

Jag för min del har således icke funnit skäl att gå med på reservanternas förslag utan ber, herr talman, att få hemställa om bifall till såväl utskottets kläm, som dess motivering.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag har övervägt med mig själv ganska noga, om jag icke borde avstå från att gå upp i denna debatt, men då herr finansministern var nog vänlig att nämna, att jag enligt hans uppfattning tagit avstånd från mig själv, ansåg jag, att min gamla krigarära i denna församling krävde, att jag gick upp ett tag och talade om, hur det förhåller sig med den saken.

Jag får säga att i likhet med herr finansministern intar jag en principiell ståndpunkt i denna fråga. För mig ligger saken så, att jag accepterat den glidande löneskalans princip å egna och andras vägnar och fortfarande vidhåller, att detta är det tryggaste. Jag har alltså icke ändrat ståndpunkt, och jag har icke kunnat gå med på herr finansministerns ståndpunkt att med flit — jag säger med flit — låsa fast dyrtidstilläggen vid ett på förhand nedskuret och godtyckligt fastställt indextal. Detta är anledningen varför jag för min del i remissdebatten ansåg — liksom jag fortfarande gör — att jag borde påtala den nedskärning som gjorts i regeringsförslaget och jag anser i dag liksom då, att arbetet med inarbetandet av dyrtidstilläggen i de fasta lönerna bör igångsättas.

Detta om detta.

Vidare ber jag att få säga till herr Samuelsson, att jag tror icke, att han tvivlar på, var reservanterna befinna sig med sina hjärtan, men då han här kommer och talar om att det icke finnes någon förståelse för de synpunkter, som äro framförda i de olika motionerna och särskilt i den, som väckts av herr Johanson i Stockholm, så kanske jag får lov att på den punkten tillägga, att vi för vår del både i statsutskottet och på andra håll varit vana vid att försöka nå det möjliga. Jag misstänker också starkt, att om vi försökte gå en annan väg och resultatet skulle bli något som liknade 1923 års beslut i denna fråga, så skulle herr Samuelsson haft anledning att kasta sig över oss, åtminstone större anledning, än vad han enligt mitt sätt att se har i dag.

Sedan får jag säga, att jag icke riktigt kan smälta det försök, som herr Jönsson i Revinge gjort, att med en stockholmsmurare i handen slå ihjäl det anspråkslösa förslag, som föreligger från statsutskottsmajoritetens och även från reservanternas sida. Jag skulle bra gärna vilja veta, om herr Jönsson i Revinge själv tror på den siffra han nämnde, då han talade om dessa arbetares inkomster, nämligen 60 kronor om dagen. Jag betvivlar detta på det livligaste redan därför, att 60 kronor om dagen och 300 arbetsdagar gör 18,000 kronor om året, men enligt de taxeringsuppgifter jag sett i Stockholm och i betraktande av de moderna metoder att få fram de verkliga inkomsterna, som Stockholms taxeringsmyndigheter ha, torde bland murarna inga sådana inkomster förekomma. Jag har åtminstone icke kunnat hitta ett enda fall, där man kan uppvisa den siffra, som herr Jönsson i Revinge åberopat.

Det är också en annan sak, som jag skulle vilja tala med herr Jönsson i Revinge om. Han talar om de 70 %, som officiellt skulle utvisa stegringen av levnadskostnadsindex. Ja, herr Jönsson i Revinge, men finnes det någon statstjänare i detta land, som verkligen får dessa 70 % i dyrtidstillägg? Nej, icke ens de oreglerade verkens befattningshavare få så mycket, och vid de reglerade verkan, som inrymma det stora flertalet befattningshavare, har man summa summarum 17 % i dyrtidstillägg. Det är en liten skillnad det, skulle jag tro, så att detta försök att blåsa upp denna siffra, 70 %, till något avskräckande, tror jag vi lugnt kunna lämna åt sitt värde. Dyrtidstilläggen äro redan nedskurna så långt de rimligen kunna vara.

Beträffande växlingarna i index har jag här tidigare sagt, att jag accepterat den glidande löneskalans princip. Herr finansministerns egna utredningar och uppgifter i propositionen visa, att det är klokt ur alla synpunkter, såsom framgår av exempelvis det förhållandet, att på ett halvår, eller från den 1 juli 1924 till den 1 januari 1925, stegrades indexsiffran med icke mindre än 7 enheter. När man vidare vet, att 2 enheter representera ett belopp, efter vad jag nyss genom sekretariatet skaffat mig visshet om, av icke mindre än 3,600,000 kronor åt ena eller andra hållet, så vill jag bara säga, att i det fallet kan ingen finansminister göra beräkningar så, att de bli tillförlitliga, och följaktligen icke heller statsutskottet, såvida man icke går in för ett fastlåst indextal. Jag tror icke det går att komma ifrån den saken.

Vi ha således icke gjort oss skyldiga till något annat i fråga om kostnadsberäkningarna på de respektive anslagen, än vad som praktiserats hela tiden, sedan dyrtidstilläggen infördes. Vi ha tagit vad som legat närmast, och herr finansministern kan säkert icke bestrida, att utskottets förslag ansluter sig till tidigare praxis. Vi, som tillhöra reservanterna — och även statsutskottets majoritet, åtminstone några av dem, förmodar jag — anse det vida tryggare för befattningshavarna att icke räkna med ett fastslaget indextal, när man betänker, att t. ex. endast en felslagen, eller till och med bara en dålig, skörd kan åstadkomma en höjning uppåt på ända till 7 enheter. Det är med hänsyn till sådana fakta, som jag icke velat gå in för att låsa fast indextalet, ty hur illa det ändå är ställt för statskassan, så är det väl dock betydligt större rättvisa i att sedan man en gång godtagit principen, låta denna följa med, även om index skulle stegras.

Det är ju redan så pass mycket sagt i denna fråga, och med hänsyn till att jag överhuvud icke tänkt gå upp här, skall jag inskränka mig till det sagda och ber att med hänvisning till vad herr Kristensson sagt om löneregleringen få instämna i hans yttrande.

Jag ber alltså att få yrka bifall till reservationen.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Lyberg**: I anledning av vissa missförstånd ber jag få understryka, att vad jag velat erinra om är för *det första* det uppenbara förhållandet, att en fast helårsindex ger större fasthet åt budgeten — detta sagt mer i förbigående och alldeles oavsett de övriga fördelar av helårsindex, som man kan påvisa. Vidare för *det andra*, att det måste anses vara en inkonsekvens att å ena sidan på grund av levnadskostnadernas fortfarande något varierande beskaffenhet icke våga gå in för lörens fixerande efter ett sannolikt indextal under *ett* år, men å andra sidan tänka sig möjligheten av ett fixerande inom kort av totallönerna och att begära utredning om en sådan fixering. För *det tredje* har jag velat erinra om att utskottet, trots sitt förordande av oförändrade grunder, använt ett annat sätt att beräkna dyrtidstilläggsanslagen i riksstaten, än hittills varit fallet. Hittills har man, även då det varit en tydlig tendens till nedgående index, använt såsom utgångspunkt för beräkningen av dessa dyrtidstilläggsanslag det vid beslutets fattande

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

löpande budgetårets index. Nu däremot går man efter ett indextal, som jag visserligen tror — och det har jag också sagt i propositionen — sannolikt kommer att stämma med levnadskostnaderna, men som är ett betydligt lägre tal, än man skulle valt, om man följt samma princip som hittills.

Detta är vad jag sagt; och med avseende på detta sista har jag icke, såsom jag tror, att någon talare ville göra gällande, sagt, att anslagen skulle vara otillräckliga. Därom vill jag icke bestämt uttala mig; jag tror tvärtom, att de komma att räcka till. Men vad jag sagt är, att man nu icke har *samma* betydande säkerhetsmarginal, samma möjlighet till överskott, som hittills, då man beräknat anslagen på ett frikostigare sätt. Detta kan icke bestridas.

Det var en talare — jag tror, att det var herr Kristensson — som slutade sitt anförande med några ord om att index nu hade stabiliserats, varför det icke vore farligt att gå in för en fast lönerreglering. Men säg mig: vad ligger det då för fara i att under *ett* år gå in för fast indextal? Naturligtvis har det varit min mening att, för den händelse jag ett kommande år får något att bestämma i den här saken och index visar tendens till upp- eller nedgång, föreslå ändring av detta helårsindextal, om vi icke dessförinnan gått in för en slutlig lönerreglering. Det ligger ju i sakens natur.

Nu sade min ärade vän, herr Anderson i Råstock, att vad han yttrade rörande denna fråga i remissdebatten egentligen bara var ett understrykande av hans gamla kärlek till en glidande löneskala. Ja, det är ju möjligt, men hans ord föllo nog snarare så, som om han framför allt angrep mig, därför att jag ville söka få budgeten att gå ihop genom att skära ned lönerna, d. v. s. därför att mitt förslag om ett fast indextal för helt år — som ifrågasattes även av den förra regeringen, ehuru på ett annat sätt — räknat med ett *sannolikt index av 168*. Då herr Anderson i Råstock står bakom utskottets förslag angående dyrtidsanslagens storlek, räknar ju även han nu med detta indextal, enligt vad som framgår av utskottets utlåtande, såsom sannolikt. Jag kan alltså icke se annat, än att även han håller för sannolikt vad jag ansåg sannolikt vid budgetens uppgörande, och att herr Anderson sålunda i realiteten tagit avstånd från den uppfattning, som han intog i remissdebatten.

Herr Anderson sade något om att, så länge en felslagen skörd kan betyda en ändring av index med så mycket som sju enheter, det vore för honom omöjligt att tänka sig ett system med fast helårsindextal. Men han har ju reservationsvis varit med om att föreslå en eventuell, fast, slutlig lönerreglering; och även efter en sådan lönerreglerings införande kan det ju förekomma felslagna skördar. Det är vad jag framför allt velat framhålla, nämligen att det ligger en obestriddlig motsägelse i att icke vilja gå in för ett fast helårsindex men samtidigt önska en utredning om en definitiv löneskala.

Herr Anderson sade också, att det var ett godtyckligt tal, som hade valts, då man föreslog, att detta indextal 168 skulle läggas till grund för nästkommande års ifrågasatta helårsindex och för beräkningen av förslagsanslagen. Men förfar icke statsutskottet lika godtyckligt, då utskottet använder detta indextal som beräkningsgrund för förslagsanslagens storlek? Jag kan icke se annat. Jag vidhåller att utskottsmajoritetens ståndpunkt dock är mera konsekvent än reservanternas, ehuru jag beklagar, att majoriteten såväl som minoriteten överhuvud taget icke velat gå in för vad som varit utgångspunkten för en allmän lönerreglering, nämligen fixerandet av dyrtidstilläggen efter ett bestämt indextal för hela budgetåret.

Herr Hage: Herr talman! Jag har begärt ordet för att få göra tvenne yrkanden. Jag ber alltså att *dels* med avseende å motiveringen få yrka bifall till reservanternas förslag och *dels* att med avseende på klämman få yrka bifall

till utskottets förslag med de ändringar och tillägg, som framförts i den av herr Edvard Johanson m. fl. avgivna motionen.

Jag skall be att därutöver med några få ord få motivera min ståndpunkt i den här frågan.

Jag skall då först be att få säga, att om detta mitt yrkande med avseende å klämman bifalles, så kan man inte säga, att man därmed på något sätt går in för något *radikalt* beslut. Ty detta yrkande innebär ju endast, att vi skulle gå tillbaka till den principiella uppfattning, varom riksdagen före 1923 var enig, och som innebar att de lägre befattningshavarna skulle ha en procentuellt något högre dyrtidstilläggskompensation på sina löner. Till denna uppfattning anslöt sig på den tiden även herr Jönsson i Revinge, vars stämma även då hördes i debatterna uppe från Skånebanken.

Utöver detta vill jag säga — det har ju herr Johanson i Stockholm visserligen redan fört på tal — att lönerna för de mindre inkomsttagarna även med ett sådant tillägg, som har påyrkats i herr Johansons m. fl. motion, bli små och snävt tilltagna. Man kan med avseende å dessa lägre befattningshavare alltså icke på något sätt göra gällande, att de genom ett sådant tillägg skulle erhålla en orimligt hög lön, om man t. ex. jämför med arbetare och andra i motsvarande ställning inom den privata företagareverksamheten.

Sedan skulle jag också något litet vilja beröra frågan om, huruvida det är lämpligt att fastställa ett *fast* indextal av 168 som regeringen föreslagit, eller om det är lämpligare att fortfarande låta indextalet falla eller stiga med hänsyn till levnadskostnadernas sänkning eller höjning. I detta avseende skulle jag till herr finansministern vilja säga, att — såvitt jag uppfattat hans förslag riktigt och sammanställer det med talet om den blivande löneregleringen — detta innebär, att man skall övergå till ett fastställande av lönerna från utgångspunkten av ett fast indextal av 168. Det mest antagliga blir då, att man vid den löneregleringen, som skall åstadkommas, kommer att gå ut ifrån ett fast indextal, som är *lägre* än det, som faktiskt är gällande.

Så ha statstjänarna i stor utsträckning betraktat saken. De ha resonerat på följande sätt. Finansministern har, ehuru rådande indextal håller sig omkring 170, gått in för fastställandet av ett indextal på 168. Alltså är det hans avsikt — jag har hört en del uttalanden härom från olika håll — att vid den löneregleringen, som så småningom skall ske, åstadkomma en minskning av den samlade inkomsten för löntagarna, med andra ord, man strävar efter att åstadkomma, att den samlade lönen, när den en gång fastställs, icke blir lika stor som summan av nuvarande dyrtidstillägg och den nuvarande fasta lönen. Det är mot detta, som statstjänarna i stor utsträckning opponerat sig.

Nu kommer därtill, att man, när det blir fråga om att fastställa en fast lön, icke vet, om man i den fasta lönen får kompensation för förlusten av *familjetilläggen*. Vi, som äro representanter för de lägre statstjänarna, ha gått in för att man, särskilt när det gäller de lägst avlönade statstjänarna, måste giva någon kompensation för förlusten av familjetilläggen. Vi kunde trots allt icke förhindra den ändring i bestämmelserna, som åstadkoms 1923 då man minskade den till de lägre befattningshavarna förut utgående högre procentuella kompensationen. Men vi kunna dock fortfarande konstatera, att det även i de nuvarande dyrtidstilläggsbestämmelserna finnes ett moment, som i någon mån verkar dithän, att lönen rent procentuellt blir något högre för de lägre befattningshavarna än för de högre, det momentet nämligen, att det utgår ett fast familjetillägg, lika stort för alla, oavsett om det utgår till högre eller lägre befattningshavare. Om man nu vid en blivande lönereglering går ut ifrån det fasta, låga indextalet 168 och dessutom tager bort familjetillägget eller i varje fall icke åstadkommer någon kompensation för dess borttagande, måste följden bliva, att de *lägre* befattningshavarnas löner komma att nedpressas icke

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

blott på grund av indextalets sänkning från 171 eller 170, som nu är gällande, till 168, utan även, som sagt, genom borttagandet av familjetilläggen, om nämligen icke någon kompensation därför lämnas.

Man kan förstå, att en hel del lägre befattningshavare, med kännedom om dessa utgångspunkter i förslaget, med mycken oro och otillfredsställelse se på möjligheten av att med utgångspunkt från det fasta indextalet 168 erhålla en löne reglering. Och det är också ur den synpunkten, som statstjänarna, särskilt de lägre, i stor utsträckning gått emot förslaget att fastställa ett *fast* indextal på 168 och en på denna grundval åstadkommen fast och bestående löne reglering.

Jag tror, att jag har uttryckt mig tillräckligt klart och tydligt i den här frågan, så att vederbörande ha förstått mig; och från de utgångspunkter, som jag här anfört, skall jag, som sagt, herr talman, hemställa om bifall till de yrkanden, som jag redan förut har här framställt.

Med herr Hage förenade sig herrar *Bäcklund* och *Höglund*.

Herr **Samuelsson**: Ja, herr talman, det förslag, som jag förut framställt, innefattar de yrkanden, som herr Hage här gjort, nämligen bifall till reservationen, vilket ju innebär bifall till förslaget om igångsättandet av förberedelser till en fast löne reglering, ett förslag som ju också innehålls i herr Johansons m. fl. motion; vidare bifall till utskottets utlåtande, som innebär status quo i avseende å de dyrtidstilläggsprinciper, som nu äro gällande; samt slutligen bifall till ändringar och tillägg, som innehållas i herr Johansons m. fl. motion. Det är emellertid klart, att utgången här i kammaren blir bifall till utskottets förslag.

Herr Jönsson i Revinge har redan fått svar från en del talare, sedan han var uppe och höll sitt anförande. Jag anser emellertid, att den jämförelse i fråga om lönerna, som herr Jönsson i Revinge gjorde, och hans sätt att härvid endast taga exempel från Stockholm, måste vara mycket haltande. Så förfar man naturligtvis endast, när man icke har några bärande skäl att komma med, och när det gäller att framkonstruera någon motivering för ett avslagsyrkande.

När herr Jönsson i Revinge pekar på indexsiffran 70, måste jag säga honom, att jag är övertygad om att var och en av kammarens ledamöter vet, att denna siffra 70 betecknar endast det nuvarande indexet, men ej vad statstjänarna få att räkna med. Ty de få, som jag förut sagt, endast 17 enheter av dessa 70. 70 % dyrtidstillägg ha emellertid åtminstone de lägre tjänstemännen, med sina låga löner redan 1914, och om de skulle bli fullt kompenserade, full rätt att kräva av staten såsom mönsterarbetsgivare, men dessa 70 % få icke statstjänarna räkna med. De få endast räkna med 17 % av de 70. Detta skulle herr Jönsson i Revinge ha sagt i sitt anförande.

Herr Jönsson i Revinge sade vidare att tiden nu icke är inne att reglera lönerna uppåt. Ingen, icke ens herr Johanson i Stockholm i sin motion, har varit inne på detta. Motionen i fråga avser endast att göra någon liten rättvisa åt de lägre befattningshavarna, giva dem en ersättning för vad som fräntogs dem 1923, då man ju reducerade deras löner, en reducering som, tydligt nog, mest drabbade de lägre befattningshavarna. Det är denna rättvisa, som representanterna för de lägre tjänstemannaorganisationerna samt landsorganisationens representanter m. fl. år från år krävt av riksdagen, och detta anser jag för min del rimligt.

Till slut skall jag be att få säga några ord till herr finansministern. Han vill göra gällande, att när man kräver en löne reglering, detta innebär, att man vill ha en fast lön och icke en för statstjänarna ojämn lön, som ju blir fallet,

då lönerna äro beroende på ett växlande dyrtidstillägg. Nåväl, det är ju riktigt, men den principen har knappast tillämpats i Kungl. Maj:ts förslag i år, där man ju, samtidigt som man vill fastställa en fast avlöning, reducerar densamma genom att med två enheter sänka den till grund för de fasta lönerna fastställda indexsiffran. En sänkning av indexsiffran, herr statsråd, exempelvis från 170 till 168, innebär en rätt kraftig lönereducering, när det gäller t. ex. en banvakt eller en stationskarl, som, enligt vad ett par gånger förut påpekats, redan ha så låga löner. Skall man gå in för finansministerns förslag och bestämma en fast lön för dessa arbetare, skall man inte sätta den nya lönen så, att den innebär en sänkning i förhållande till den förut utgående fasta reallönen. Den föreslagna fasta lönen bör väl bestämmas så, att den uppgår till summan av den förutvarande lönen jämte gällande dyrtidstillägg.

Jag ber, herr talman, att fortfarande få hemställa om bifall till det yrkande, jag förut framställt.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Lyberg**: Jag ber endast att till den siste talaren liksom till herr Hage få säga, att propositionen icke innehåller något uttalande eller någon antydning, vilket indextal, som eventuellt skulle vara avgörande för den fasta löneredningen.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag skall utan vidare medgiva, att herr statsrådet nog har rätt, när han tycker, att det föreligger en inkonsekvens, då man icke vågar sig på ett fast indextal för dyrtidstillägget för ett helt år men på samma gång begär, att igångsättande av förarbeten till en definitiv inkludering av dyrtidstillägget i lönerna skall äga rum. Det var också därför, att jag insåg denna inkonsekvens, som jag icke gick den vägen, ty i botten och grund är jag icke någon bestämd motståndare till principen om ett fast indextal per år. Men då man gentemot reservanternas riktat den förebräelsen, att de äro inkonsekventa, då de gå på den av dem valda linjen och framför allt därför att de räkna med samma indexsiffra som i den kungl. propositionen, så har ju herr statsrådet själv varit inkonsekvent. Det har väl varit herr finansministerns mening, förmodar jag, att taga till ett dyrtidstillägg, som är rätt och skäligt, ty så bör det ju vara; men då har han ju kommit liksom litet i förhand i förhållande till utvecklingen, då han fixerat indexsiffran till 168. Han har liksom statsutskottet räknat efter den grunden, och då tycker jag, att inkonsekvenserna kunna kvitta ut varandra.

Nu har man här talat om att då prisnivån nu vore någorlunda stabiliserad, tiden skulle vara inne för att gå in för fasta löner och alltså inkludera dyrtidstilläggen i lönerna. Ja, hade jag trott på den saken, hade jag naturligtvis sällat mig till reservanternas skara, men jag kan omöjligen tro på ett sådant uttalande. I likhet med herr Jönsson i Revinge tycker jag, att det är märkvärdigt, att man kan få indextalet till 170 eller 70, vilket man nu vill säga. Ty det råder stor skillnad mellan detta indextal och priserna för de produkter, som vi lantmän sälja. De pris, som vi nu få för många av våra produkter, överskrida icke alls förkrigsprisnivån, som betecknas med indexsiffran 100. Jag skall blott taga ett enda exempel, nämligen artikeln mejerismör. Det är, då jag blev egen bonde, kostade mejerismöret i tre månader i svit 1:17 per skålpund, det gör 2:60 per kg. Nå, vad är noteringen i dag? Jo, den är 2:48 per kg., och helt säkert är kvaliteten på smöret i dag betydligt bättre än kvaliteten på det smör, som kostade 2:60 per kg. Det är icke mindre än 45 år sedan, och ändå tala ni om att penningvärdet fallit och varuvärdet stigit så kolossalt. Detta är faktiska saker; och jag kan nämna exempel på många andra varor, där förhållandena äro lika. Då vi lantmän icke ha några artiklar, vilkas priser överstiga förkrigsprisnivån med 30 %, d. v. s. motsvarande

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

indextalet 130, då är det klart, att vi icke kunna anse, att tiden nu kan vara inne för att inkludera dyrtidstillägget i lönerna. Ty ni kunna väl icke tro, att dessa, som på artificiell väg trissa upp levnadskostnaderna, kunna hålla på med sina åtgärder i den riktningen också i fortsättningen? Vi tro icke därpå. Det skulle vara någonting onaturligt, om man genom detta konstlade avstängningssätt skulle kunna pressa upp priserna till en sådan orimlig höjd, som betecknas av indextalet 170. Saken är orimlig, och vi tro på att det sunda förnuftet skall göra sig gällande, även när det gäller löneskalorna på åtskilliga områden, där det sunda förnuftet för närvarande åtminstone inte alls tycks ha kommit på tal.

Det är just detta, som är anledningen till att jag icke har kunnat följa regeringens, när den till nästa år vill övergå till fasta löner. Jag tror icke, att tiden ännu är inne härför, då det råder så stor skillnad i avseende å prisförändringen å de skilda varor och annat, som sammanlagt ingår i det gemensamma levnadskostnadsindexet.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Johanson** i Stockholm: Herr talman! Herr Jönsson i Revinge lämnade kammaren en del fantastiska uppgifter om byggnadsarbetarnas löner; och då det även tidigare förekommit liknande fantastiska uppgifter, är det all anledning att meddela kammaren, hur det verkligen förhåller sig.

Jag vet inte, varifrån herr Jönsson i Revinge fått sina uppgifter, men de uppgifter, som jag nu vill lämna, äro hämtade ur Svenska arbetsgivarföreningens lönestatistik. De återfinnas i det sista häfte, som utkommit, och avse förhållandena under tredje kvartalet 1926. Dessa uppgifter äro utarbetade med stöd av de avlöningslistor, som byggmästarna insända till Svenska arbetsgivarföreningens statistiska byrå. För Sockholms stad och län äro uppgifter lämnade av 55 företag omfattande 2,040 arbetare, och arbetsförtjänsten i öre per timme å ordinarie tid i genomsnitt oavsett löneformen, alltså oavsett huruvida arbetet utförts på ackord eller för timlön, utgör 247.9. Det är uppenbart, att detta inte på långt när går upp till de fantastiska uppgifter, som herr Jönsson i Revinge lämnade om en arbetsförtjänst av 60 kronor om dagen för murare och 40 kronor för hantlangare. Den av mig nämnda siffran avser som sagt Stockholms stad och län. Tar jag hela landet, blir resultatet ett helt annat. Där äro uppgifter lämnade för 470 företag, som tillsammans sysselsatt 15,611 arbetare. Timförtjänsten i öre å ordinarie tid oavsett löneformen utgjorde där i A-, B- och C-gruppen 126, i D-gruppen 145.6, i E-gruppen 146.4, i F-gruppen 156.1 och i G-gruppen 209.1. För hela landet i genomsnitt utgjorde arbetsförtjänsten 167.4 öre per timme.

Det kan ju vara bra att ha dessa uppgifter till kammarens protokoll. De äro inte så lätta att få tag i, det kan jag förstå av de fantastiska uppgifter, som lämnas här litet ibland. Men dessa av mig nu anförda siffror få väl tillmätas det största värde, som över huvud taget kan tillmätas dylika siffror, då de äro utarbetade med stöd av de avlöningslistor, som finnas inom facket.

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Herr finansministern anklagade oss reservanter för bristande konsekvens. Då jag åhörde herr finansministerns anförande, så kunde jag inte underlåta att för mig själv göra den reflexionen, huruvida inte det uttalandet passade ännu bättre på finansministern. Det låter nästan, som om det skulle vara reservanterna, som hittat på detta, som herr statsrådet själv framlagt i statsverkspropositionen, om inarbetande av dyrtidstilläggen i de fasta lönerna. Herr statsrådet har ju ställt en fråga till riksdagen, och vi reservanter ha i denna del gått med på vad finansministern föreslagit. Då borde väl den rätta konsekvensen varit, att herr fi-

nansministern inte nu sprungit ifrån även denna halva del av sin proposition, som fått stöd av en del medlemmar i statsutskottet. Ty den omständigheten, om dyrtidstilläggen beräknas för ett år eller för varje kvartal, kan omöjligen ändra det läge, som herr finansministern ansett föreligga.

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.*

Herr **Samuelsson**: Herr talman! Bara några ord gent emot herr statsrådet.

Varken jag eller herr Hage har yttrat något emot Kungl. Maj:ts förslag om betydelsen av fasta indexsiffror för förberedande av den kommande löneregleringen. Men när herr statsrådet kritiserade reservanterna för att dessa uttalat sig för en avveckling av dyrtidstilläggen men inte velat gå med på Kungl. Maj:ts förslag till fasta indexsiffror, så träffar han icke målet. Ty Kungl. Maj:ts förslag om en fast indexsiffra av 68 i stället för den nuvarande å 70 innebär ju i själva verket en rätt kraftig sänkning av lönerna för statstjänarna. Det är den saken vi hava påtalat, och det är det, som är det oriktiga i Kungl. Maj:ts förslag.

(Forts.)

Herr **Jönsson** i Revinge: Herr talman! Herr Johanson i Stockholm hade ju officiella siffror över byggnadsarbetarnas i landet arbetsförtjänst, och naturligtvis kan jag inte bestrida de uppgifterna. Men å andra sidan torde det inte gå för honom att bestrida, att i många fall byggnadsarbetare ha förtjänat de summor, som jag angav i mitt förra anförande. Jag har uppgifterna från byggmästare i Stockholm, och de torde sålunda vara fullkomligt riktiga. Dessutom var det ju en gång en numera avliden socialdemokrat, som kom i tvist med herr Wallenberg i Tobaksmonopolet om dessa förhållanden vid ett pågående bygge. Den ifrågavarande socialdemokraten påstod, att det var omöjligt, att byggnadsarbetarna skulle kunna förtjäna 60 kronor om dagen. Herr Wallenberg tog honom då med sig till bygget, byggmästaren lade fram avlöningslistorna, och vederbörande måste då medge, att murarna verkligen förtjänade en så rundligt tilltagen summa om dagen. Det är ju på det sättet, att de ha 1 krona 75 öre i timmen, när de inte göra någonting, d. v. s. när de arbeta för timlön och behöva ölpauser och matpauser och sådant. Jag har då svårt för att tro, att någon duglig murare finns som skulle nöja sig med 2 kronor 40 öre i timmen för ackordsarbete, när det verkligen arbetas. Men det kan ju hända, att det är så många, som arbeta för timlön, att de dra ned siffran för de andra, som förtjäna högre summor, så att genomsnittet inte blir så förskräckligt högt.

Herr Johanson vill väl inte bestrida, att index för kostnadsökningen för byggande av hus är 250 procent. Jag undrar, hur han vill förklara den siffran, när faktiskt t. ex. järn, som ingår i ganska betydande grad i materialet, ligger i förkrigspris och när tegel och timmer visserligen äro något dyrare men dock inte så mycket, att det på långa vägar svarar mot siffran 250 procent. Jag undrar, hur det skulle gå, om de, som äro sysselsatta inom byggnadsämnesindustrien, också skulle skaffa sig någon sorts monopol och följaktligen vara i stånd att tilltvinga sig löner, liknande dem byggnadsarbetarna ha i Stockholm. Jag tycker verkligen för min del, att en tegelbruksarbetare, som gräver upp leran, av vilken sedermera skall brännas tegel, har ett mycket ansträngande och mycket otrevligt yrke och att han kan vara lika berättigad som en tegelbärare i Stockholm att förtjäna en mycket hög dagspenning. Precis likadant är förhållandet med en som hugger omkull de träd i Norrland, som sedermera skola bli byggnadsvirke. Varför skall inte han vara berättigad till en lika rundligt tilltagen dagspenning som en vanlig hantlangare i byggnadsarbetet?

Min mening beträffande denna fråga är överhuvud taget den, att det inte är sant, vad som står i motionen, att statens befattningshavare äro dåligt ställ-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

da, utan även i de lägre graderna ha de det relativt tillfredsställande. Herr Samuelsson sade, att jag inte alls begrep vad jag talade om när jag nämnde om 70 % indexen. Men vad han själv yttrade visade, att han inte begrep ett spår av saken. När han sade, att de skulle vara berättigade till 70 procent dyrtidstillägg men inte fingo mer än 17 procent, så visar detta, att han fått hela frågan om bakfoten. Ty befattningshavarna ha ju redan en gång fått lönereglering, och de, som inte fått lönereglering, ha fått tillfällig löneförbättring. Det torde väl inte finnas någon befattningshavare i statens tjänst, som för närvarande står kvar på 1913 års lönenivå, åtminstone inte mig veterligen. Har herr Samuelsson reda på någon, så kunde han ju dra fram honom med detsamma. Det är ju inte herr Samuelsson obekant, att en stationskarl år 1913 hade 1,340 kronor i lön. Hur han då kan komma och påstå, att han endast kompenserats med 17 procent sedan 1913, det förmår åtminstone inte jag fatta.

Herr **Hage**: Herr talman! Jag vill bara rikta en kort replik till herr finansministern.

Herr statsrådet meddelade, att i och med att man hade fört fram förslag om en fast indexsiffra av 168, så hade regeringen inte därmed i princip uttalat sig om, huruvida detta tal skulle bli grundläggande för den kommande löne-regleringen. Det är möjligt. Men om man vid övergången till löne-regleringen har t. ex. en levnadskostnadsindex av 170 eller 171, men dyrtidstilläggsindex är fastställt till 168, så torde det finnas mycket stor utsikt för att detta förhållande *influerar* på löne-regleringen. Ty det är nog antagligt, att man vid det tillfället för att åstadkomma ett utgångsläge för regleringen slår ihop den fasta lönen och det utgående dyrtidstillägget, som grundats på ett indextal av 168. En sådan fast indexsiffra kan alltså i en dylik situation verka i den riktningen, att den kan anföras som motiv för en sämre löne-reglering, än fallet skulle bliva, om man utginge från ett annat utgångsläge, där dyrtidsindex följde dyrtidens stigande och fallande. Jag tror, att det är mycket svårt att motbevisa ett sådant påstående.

Utöver detta skulle jag vilja säga några ord med anledning av att herr Jönsson i Revinge gjorde gällande, att murarnas löner i oerhört hög grad inverka på bostadspriserna och alltså även på den dyrtidsindex, som ligger till grund för dyrtidstilläggets utgående. Detta är naturligtvis i någon mån riktigt. Men å andra sidan förhåller det sig på det sättet, att i de faktorer, som ligga till grund för hyrespriserna, ingå murarnas löner med endast en ganska ringa procent. En stor del av de faktorer, som ligga till grund för de höga hyrorna, äro av helt annan art. Det finns siffror och utredningar utarbetade även om *den* saken. Det är alltså fullständigt oriktigt att göra gällande, att det endast är murarnas höga löner, som inverka på hyrespriserna. Dessa priser bero som sagt även på en massa andra faktorer och förhållanden, som herr Jönsson i Revinge kanske inte så gärna vill inlåta sig på att kritisera, men som vi arbetarerepresentanter bruka kritisera här och som vi gärna skulle vilja lagstifta mot.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Häruti instämde herr *Lovén*.

Herr **Samuelsson**: Jag vill bara säga herr Jönsson i Revinge, att jag nog inte är så obekant med denna fråga. Jag är ju själv statstjänsteman och har därför anledning att med uppmärksamhet följa densamma, och vid den senaste löne-regleringen var jag även med i organisationens lönekommitté som uppgjorde förslag till löner. Det är, herr Jönsson i Revinge, bara fråga om hur man resonerar. Om vid den senaste löne-regleringen organisationens krav be-

träffande de fasta lönerna hade genomförts, då kunde herr Jönsson i Revinge ha haft rätt. Men på grund av den reducering i personalens krav, som företogs vid den senaste löneregleringen, är det jag som har rätt. Jag vill bara säga detta till herr Jönsson i Revinge för att visa, att det kanske är jag som har rätt och inte herr Jönsson i Revinge.

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)*

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Jag skall inte alls söka deltaga i den diskussion, som här försiggått beträffande var man har att söka den största inkonsekvensen. Om man såsom ledning för ett fortsatt bearbetande av denna fråga skall taga hänsyn till vad här förekommit, måste jag säga, att det är svårt att se, hur detta ärende i fortsättningen skall kunna med framgång behandlas, bearbetas och föras till en slutlig lösning. Om man å ena sidan säger såsom herr Anderson i Råstock, att man lätt under ett år kan få motse en felslagen eller mindre god skörd och på grund därav en rent tillfällig höjning i prisnivån och att en sådan höjning måste inverka på positionstagandet, när det gäller att i fortsättningen välja en fast utgångspunkt för lönesättningen, då förstår jag inte, hur det skall vara möjligt att komma fram till ett resultat med fasta löner. Å andra sidan, om man resonerar såsom herr Olsson i Kullenbergstorp, att den omständigheten, att vissa lantmannaprodukter för 40 år sedan stodo i pris, som motsvarade de nuvarande, gör, att man inte vill gå över till en reglering av lönerna, förrän vi kunna väntas komma till en allmän indexsiffra, som svarar mot dessa tidigare priser, så förefaller det mig åter vara en helt omöjlig fordran. Dessa båda betraktelsesätt äro så fullständigt oförenliga, att de inte kunna tillgodoses i sammanhang med en allmän lönereglering, som resulterar i fasta löner.

De utgångspunkter, som här tyckas diktera såväl majoritetens som minoritetens ståndpunkter, synas mig icke vara användbara såsom grund för en dylik lönereglering. Häremot har regeringen föreslagit en, enligt vad den anser, framkomlig väg, oberoende av tillfälliga fluktuationer och oberoende av dagens priser på vissa artiklar, men vilken väg, såvitt jag förstår, nu stänges genom det beslut, som här torde komma att fattas, och detta icke minst genom de motiv för de olika ståndpunkterna, som under diskussionen blivit framförda.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen framställde först propositioner beträffande utskottets hemställan, nämligen dels på bifall till berörda hemställan, dels ock på bifall till det av herr Hage under överläggningen i avseende härå gjorda yrkandet; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Samuelsson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 85, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Hage under överläggningen framställda yrkandet i avseende å utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Vidare gav herr förste vice talmannen beträffande motiveringen propositioner dels på godkännande av utskottets motivering, dels ock på bifall till det förslag i avseende å motiveringen, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övertvägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Johanson i Stockholm, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren godkänner statsutskottets motivering i dess utlåtande nr 85, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det förslag i avseende å motiveringen, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt utskottets motivering.

§ 13.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 150, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen, dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 14.

Till bordläggning anmälades andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion angående ändringar i visst syfte i folkskolans undervisningsplan.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Adler</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 4 maj,	
» <i>Herou</i>	» 12 » » » 6 »	och
» <i>Ward</i>	» 3 » » » 4 »	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.25 e. m.

In fidem
Per Cronvall.